

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra germanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Spisovatel Josef Blau jako kulturní a politický činitel ve 30. letech 20. století
v západních Čechách

The writer Josef Blau as a cultural and political figure in the 1930s in Western
Bohemia

Eliška Herltová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Milan Tvrdlík, CSc.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání – Německý jazyk se
zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Spisovatel Josef Blau jako kulturní a politický aktivista ve 30. letech 20. století v západních Čechách potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 30. 11. 2024

Ráda bych poděkovala panu profesoru Tvrdíkovovi za to, že souhlasil s vedením mé práce týkající se osobnosti Josefa Blaua. Jsem velmi vděčná za veškeré připomínky, rady i čas, který mně a mé práci věnoval. Dále bych chtěla poděkovat paní doktorce Bečvářové za pomoc při hledání literatury a ověřování faktů. A nakonec mé babičce magistře Libuši Herltové, která mi Josefa Blaua představila.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá životem a dílem Josefa Blaua ve třicátých letech dvacátého století. Je zaměřena na životní milníky Josefa Blaua, okruh spisovatelů kolem něj a na popis jeho vybraných odborných děl - *Geschichte der Burg Bayreck*, *Der böhmische Bettfedernhandel*, *kulturgeographisch, statistisch, geschichtlich und volkskundlich betrachtet*, *Geschichte der Juden in Neuern*, *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde*, *Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald*, *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde* a *Böhmens Kampfheide*. Cílem práce je snaha o zachycení literární, politické a kulturní činnosti a osvěty ve třicátých letech dvacátého století v západních Čechách. Pozornost je věnována také kronikářské činnosti, jeho překladu díla *Jan Cimburá* od Jinřicha Šimona Baara do němčiny a Lesnímu divadlu v Nýrsku, jehož vznik je s osobou Josefa Blaua spjat. V této souvislosti je zmíněn souvislosti i děj divadelní hry *Die künischen Freibauern*. Jedním z témat práce je i osoba Hanse Watzlika. Na jeho přátelství i sporu s Josefem Blauem je zachycen osud některých německy píšících literátů Šumavy v době před druhou světovou válkou i za jejího průběhu. Možným přínosem práce je nejen je rozšíření povědomí o Josefu Blauovi, ale i o regionálních německy píšících autorech ze Šumavy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Josef Blau; Hans Watzlik; Sudety; německá menšina; západní Čechy; kulturní politika; česko-německé vztahy

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the life and work of Josef Blau in the thirties of the twentieth century. It focuses on the milestones of Josef Blau's life, the circle of writers around him and on the description of his selected professional works - *Geschichte der Burg Bayreck*, *Der böhmische Bettfedernhandel, kulturgeographisch, statistisch, geschichtlich und volkskundlich betrachtet*, *Geschichte der Juden in Neuern*, *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde*, *Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald*, *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde and Böhmens Kampfheide*. The aim of the thesis is to attempt to capture literary, political and cultural activities and enlightenment in the thirties of the twentieth century in western Bohemia. Attention is also paid to his chronicler activities, his translation of the work *Jan Cimbura* by Jinřich Šimon Baar into German and the Forest Theatre in Nýrsko, the establishment of which is connected with the person of Josef Blau. In this context, the context and plot of the play *Die künischen Freibauern* are mentioned. One of the topics of the work is the person of Hans Watzlik. His friendship and dispute with Josef Blau capture the fate of some German-writing writers from Šumava before and during the Second World War. The possible contribution of the work is not only to expanding awareness of Josef Blau, but also of regional German-writing authors from Šumava.

KEYWORDS

Josef Blau; Hans Watzlik; Sudetenland; German minority; western Bohemia; cultural policy; Czech-German relations

Obsah

Úvod	7
1 Život Josefa Blaua	8
1.1 Představení autora.....	8
1.2 Dětství a studium.....	9
1.3 Zaměstnání a rodinný život	10
2 Německy píšící literáti v Nýrsku a okolí.....	13
3 Dílo Josefa Blaua.....	15
3.1 Vybraná díla 30. let 20. století.....	15
3.1.1 Geschichte der Burg Bayreck.....	18
3.1.2 Der böhmische Bettfedernhandel, kulturgeographisch, statistisch, geschichtlich und volkskundlich betrachtet.....	18
3.1.3 Geschichte der Juden in Neuern	19
3.1.4 Králováci a Chodové	21
3.1.5 Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde.....	25
3.1.6 Böhmens Kampfheide	26
3.2 Kronikářem ve 30. letech.....	28
4 Kulturní činitel ve 30. letech	30
4.1 Vznik Lesního divadla v Nýrsku.....	30
4.1.1 Divadelní hra Die künischen Freibauern.....	33
4.2 Překlad díla Jindřicha Šimona Baara Jan Cimbura do němčiny.....	35
5 Josef Blau a další s ním spojené osobnosti.....	35
5.1 Hans Watzlik	36
5.1.1 Rozdíly ve vnímání české a německé kultury a politiky.....	37
5.1.2 Postoj Hanse Watzlika k češtví.....	39

5.1.3 Spor Josefa Blaua a Hanse Watzlika	41
Závěr.....	44
Resumé	46
Seznam použitých informačních zdrojů	48
Primární literatura.....	48
Sekundární literatura.....	48
Seznam obrázků.....	51
Seznam příloh	53

Úvod

Na Josefa Blaua jsem poprvé narazila při konverzaci se svou babičkou. Ona sama, stejně jako Josef Blau, strávila období života v malém západočeském městečku Nýrsko, kde dlouhá léta významně působil jako učitel, kronikář, spisovatel a kulturní činitel. Jeho životní příběh a osud mě natolik uchvátil, že jsem se rozhodla pokračovat v bádání v regionu, odkud sama pocházím. Při opětovných návštěvách šumavského Nýrska a okolí, ať už v dětství nebo následně v dospělosti, jsem při psaní této práce měla možnost navštívit místa spojená jak s ním, tak i s příběhem naší rodiny.

První informace o Josefu Blaovi jsem získala z románu *Piruety na ostří nože*¹ od spisovatelky a jazykovědkyně Marie Korandové. Nejen v tamějším muzeu a v rodném městě Josefa Blaua se o jeho život a historii s ním spjatou obětaví občané zajímají a materiály leckdy už zapomenuté střežují. O to samé se pokoušejí i ve Vlastivědném muzeu Dr. Hostaše v Klatovech, kam jsem v pátrání po odkazu Josefa Blaua taktéž zavítala.

Pátrání po informacích týkajících se Josefa Blaua a jeho díla mi usnadnila PharmDr. Jana Bečvářová. Jelikož jsou některé Blauovy publikace často špatně dostupné, dovolila mi nahlédnout nejen do své vlastní sbírky děl a literární tvorby, ale umožnila i přístup do archivu v Nýrském muzeu Královského hvozdu.

Blau byl známou a váženou osobností nýrské oblasti i celé Šumavy a Pošumaví. Ráda bych přispěla k rozšíření povědomí o něm i do dalších regionů Česka. V této práci se úzce zaměřím na nejdůležitější milníky jeho života, jeho působení, na činnost a osvětu v západních Čechách ve 30. letech dvacátého století, toto období totiž považuji za jeho nejplodnější. Pokusím se ale zachytit také důležité události a díla před rokem 1930 a po roce 1940, aby vznikl co možná nejúplnější obraz života a díla jedné z nejvýznamnějších osobností tohoto regionu. Josef Blau totiž podle mého názoru představuje prototyp literáta a veřejně prospěšného činitele 30. let 20. století. O všem pojednávám z literární a kulturně-historické perspektivy.

---

¹ KORANDOVÁ, Marie. *Piruety na ostří nože*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku o.s., 2016. ISBN 978-80-905727-2-0.

1 Život Josefa Blaua

1.1 Představení autora

Ve výše zmíněném románu Marie Korandové je tato osobnost hned v přemluvě výstižně popsána v rozhovoru mezi čtenářem a autorkou: „Byl jedinečný a citlivý znalec šumavských poměrů. Registroval plynutí času a snažil se uchovat historickou paměť regionu. Jeho odchodem ztratila naše republika bohatství, které se nedá ani ohodnotit!“²

I když byl Josef Blau (viz obr. č. 1) v oblasti národopisu a etnologie a místní historie významnou osobností a jeho rozsah práce je obdivuhodný, patří bohužel mezi opomíjené autory, a většina obyvatel Šumavy jej nezná, snad i proto, že vlivem měnícího se politického režimu byl mnohdy považován za nepřátelského Němce. Napsal přes 40 děl. Kromě děl kronikářské a badatelské tvorby napsal velké množství odborných prací, studií a esejí, ale i několik beletristických knih a překlad díla Jan Cimbura od Jindřicha Šimona Baara³.

Obrázek č. 1 – Portrét Josefa Blaua

Životní příběh Josefa Blaua věrně odráží osudy dalších obyvatel Šumavy.⁴

---

² KORANDOVÁ, Marie. *Piruety na ostří nože*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku o.s., 2016. ISBN 978-80-905727-2-0, s. 3.

³ Jindřich Šimon Baar (1869-1925) byl farář, reformátor, nejvýznamnější beletrista Chodska.

⁴ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau, historik Šumavy. In: AUGUSTIN, Milan, Karel HALLA, Petr HUBKA, Petr KOLÁŘ, Martina MATOUŠKOVÁ a Marie MÍRKOVÁ, ed. *Západočeské archivy 2012*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, 360 12 Plzeň, 2012, s. 97-102. ISBN 978-80-904696-3-1. ISSN 1804-9737, s. 92.

1.2 Dětství a studium

Příběh tohoto šumavského rodáka a vlastence začíná datem 12. 8. 1872. Toho dne se v domě s číslem popisným 39 v Kostelní ulici v Horním Nýrsku⁵ (viz obr. č. 2), kde jeho otec Josef Blau se svou manželkou Barborou (rozenou Schral⁶) ševcoval, narodil jako nejstarší ze tří

Obrázek č. 2 – Rodný dům Josefa Blaua v Nýrsku

dětí⁷.

Právě i skutečnost, že byl již od mládí v domě svých rodičů obklopen zdejšími řemesly, zvyky a tradicemi, přispěla k tomu, že se jimi posléze začal zabývat i ve své tvorbě. Zájem o historii a život v tomto kraji v něm podle jeho vlastních slov probudil jeho dědeček Georg Blau.⁸

Ve čtrnácti letech dokončil základní školu a až do roku 1890 pracoval jako pomocný písař v tamní advokátní kanceláři⁹ Alberta Sandera.¹⁰ Zlomem pro jeho budoucí práci učitele

---

⁵ V období před husitskými válkami bylo Nýrsko rozděleno na dvě části: Horní Nýrsko, náležející k nedalekému hradu Pajrek, a Dolní Nýrsko, patřící k Bystřici nad Úhlavou. Proces spojování těchto dvou částí začal v roce 1524 a byl dokončen až v 19. století.

⁶ BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024, s.103.

⁷ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau, historik Šumavy. In: AUGUSTIN, Milan, Karel HALLA, Petr HUBKA, Petr KOLÁŘ, Martina MATOUŠKOVÁ a Marie MÍRKOVÁ, ed. *Západočeské archivy 2012*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, 360 12 Plzeň, 2012, s. 97-102. ISBN 978-80-904696-3-1. ISSN 1804-9737, s. 97.

⁸ Tamtéž, s. 97.

⁹ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

¹⁰ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau, historik Šumavy. In: AUGUSTIN, Milan, Karel HALLA, Petr HUBKA, Petr KOLÁŘ, Martina MATOUŠKOVÁ a Marie MÍRKOVÁ, ed. *Západočeské archivy 2012*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, 360 12 Plzeň, 2012, s. 97-102. ISBN 978-80-904696-3-1. ISSN 1804-9737, s. 97.

a regionálního badatele se stává čtyřleté studium na učitelském ústavu v Praze, kde je svými vyučujícími zahrnován podněty tohoto rázu.¹¹

1.3 Zaměstnání a rodinný život

90. léta 19. století pro něj znamenají využití čerstvých absolventských znalostí v oboru. V Dešenicích, Červeném Dřevě, Orlovicích a ve Svaté Kateřině působí na venkovských školách, v roce 1924 se pak usídli ve Staré Lhotě, kde opět učiteluje.¹² Do penze odešel na vlastní žádost předčasně roku 1929, pět let předtím působil v Nýrsku. Rodinný domek si zde nechal postavit v letech 1923-1924 (viz obr. č. 3).¹³

Obrázek č. 3 – Dům Josefa Blaua v Nýrsku

Během své učitelské činnosti byl zvolen předsedou Okresního školského výboru. Ačkoli jeho učitelská kariéra netrvala v této obci příliš dlouho, vedl zde městskou kroniku a podílel se na kulturních a společenských aktivitách, například i na stavbě Lesního divadla. O Lesním divadle se budu podrobněji zmiňovat v kapitole 5.1.

V rodinném životě ho zasáhly celkem čtyři těžké ztráty. Dcera Hildegard zemřela krátce po prvních narozeninách.¹⁴ Ani ne rok po narození jeho syna Karla v roce 1899 zemřela na následky pádu ze schodů Blauova první žena Marie Alžběta Stuíberová.¹⁵ Oženil se podruhé,

¹¹ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

¹² Tamtéž, s. 29.

¹³ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 32.

¹⁴ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau, historik Šumavy. In: AUGUSTIN, Milan, Karel HALLA, Petr HUBKA, Petr KOLÁŘ, Martina MATOUŠKOVÁ a Marie MÍRKOVÁ, ed. *Západočeské archívy 2012*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, 360 12 Plzeň, 2012, s. 97-102. ISBN 978-80-904696-3-1. ISSN 1804-9737, s. 98.

¹⁵ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

tentokrát s Barborou „Babett“ Jindřichovou, sestrou hudebního skladatele Jindřicha Jindřicha¹⁶. Se švagrem měli společnou zálibu ve vlastivědné badatelské činnosti a pojilo je hluboké přátelství¹⁷. I druhou manželku ale přežil o 18 let. O syna Karla bohužel přišel v první světové válce, zemřel v posledních měsících války v italském lazaretu.¹⁸

Za zásluhy o město byl také při svých 60. narozeninách jmenován čestným občanem města Nýrska.¹⁹ V roce 1939 vstoupil do Německé akademie věd a umění v Praze, po druhé světové válce a následném odsunu se stal členem Collegia Carolina (CC) a v roce 1952 mu západoněmecký prezident Theodor Heuss propůjčil vyznamenání Spolkového kříže za zásluhy.²⁰ Roky před druhou světovou válkou byly pro Blaua velmi těžké, například proto, že žil ve smíšeném manželství (jeho žena Barbora byla Češka) – vnitřní rozhodování mezi českou a německou vlastí pro něj nebylo jednoduché. Zároveň byl pro svou rozsáhlou badatelskou práci obviněn z organizování špionáže ve prospěch Německa a některé jeho publikace byly zakázány. Přestože Blau nikdy nebyl členem NSDAP (německá nacistická krajně pravicová Národně socialistická dělnická strana), Češi mu po válce v roce 1945 působili velké potíže, zejména kvůli knize *Böhmens Kampfsheide* (v češtině dílo vyšlo pod názvem *Česká bojiště*), vydané v roce 1939.²¹ Musel podstoupit deset domovních prohlídek a byl potrestán rokem domácího vězení. Jeho důchod a příjem byly zablokovány, ale i přesto dokázal pokračovat. Během odsunu v roce 1946 mohl jako jeden z mála českých Němců zůstat v Nýrsku a podat žádost o české občanství²². S pocitem křivdy a neporozumění ze strany českých novousedlíků v poválečném Nýrsku se v roce 1948 dobrovolně odebral za svou rodinou do západního Německa. Zpočátku žil v malé pohraniční vesničce Schachten,

---

¹⁶ Jindřich Jindřich (1876-1967) pocházel z chodského Klenčí pod Čerchovem a byl skladatelem, etnologem a sběratelem.

¹⁷ BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024, s. 103.

¹⁸ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

¹⁹ BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024, s. 103.

²⁰ MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8*. v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 238.

²¹ LEITERMANN, Franz a Josef GROSSKOPF. *Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein. Von dahoam. Unter Oesser und Hohenbogen*. Förderverein Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein e. V. München, 1981, s. 427.

²² BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024, s. 103.

od 1. září 1949 v Neuhausenu u Mettenu, poté v Deggendorfu a od poloviny června 1958 ve Straubingu.²³ Ve Straubingu 22. října 1960 zemřel a je zde i pochován (viz obr. č.4).

Obrázek č. 4 – Hrob Josefa Blaua ve Straubingu

V nýrském Parku paměti v blízkosti Lesního divadla byl v roce 2013 položen pamětní kámen Josefa Blaua (viz obr. č. 5).

Obrázek č. 5 – Pamětní kámen Josefa Blaua v nýrském Parku paměti

²³ LEITERMANN, Franz a Josef GROSSKOPF. *Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein. Von dahoam. Unter Osser und Hohenbogen*. Förderverein Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein e. V. München, 1981, s. 427 .

Literární kvalitou svých děl ovlivnil Josef Blau i další nýrské spisovatele. Nejvíce představitele tzv. „šumavského kvinteta“, ke kterým se řadí Hans Multerer²⁴, Sepp Skalitzky²⁵, Leo Hans Mally²⁶ a o generaci mladší Josef Holub.²⁷

2 Německy píšící literáti v Nýrsku a okolí

Přestože spisovatelé, kteří se narodili nebo žili v oblasti Nýrska a v jeho okolí, nejsou v jiných regionech příliš známí, dosáhli i tak významných postavení a uznání. To je ostatně zřejmé už jen z výše zmíněných ocenění Josefa Blaua.

Tento region lze vymezit jakýmsi trojúhelníkem na jedné straně německo-českou hranicí mezi Ostrým a Všerubským průsmykem, na straně druhé hřbetem Jezvince, Orlovické hory a Havranice. Třetí stranou tohoto pomyslného trojúhelníku je údolí Úhlavy.²⁸

Kromě členů „šumavského kvinteta“ se k autorům z oblasti řadí například Josef Rank. Jako první představil čtenáři tuto krajinu, ve které se v roce 1816 narodil. K roku 1848 patřil k nejmladším poslancům Národního shromáždění ve Frankfurtu nad Mohanem a ještě předtím působil jako tajemník vídeňské Dvorní opery.²⁹ K jeho dílům patří například kniha fejetonů *Aus dem Böhmerwalde*³⁰ (Ze Šumavy³¹), ve které shromáždil pověsti, texty lidových písní v dialektu svého regionu.

V kapitole 3.1 se zmíním, jak Josef Blau znovuobjevil dílo dalšího člena této skupiny Georga Leopolda Wiesela. I ten se zabýval místním folklorem a lidovým uměním. Jelikož se přistěhoval do obce Všeruby až později, publikoval své příspěvky ještě předtím do pražských i regionálních časopisů.³²

---

²⁴ Hans Multerer (1892-1945) byl šumavský spisovatel a dramatik z dnes už zaniklé šumavské obce Červené Dřevo..

²⁵ Sepp Skalitzky (1901-1992) byl pedagog, vlastivědný publicista, pravděpodobně poslední básník německé Šumavy.

²⁶ Leo Hans Mally (1901-1987) byl spisovatel a nakladatel pocházející z Hamrů pod Ostrým.

²⁷ BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024, s. 103.

²⁸ MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36, s. 24.

²⁹ Tamtéž, s. 24.

³⁰ U děl, která dosud nebyla přeložena do češtiny, je v závorce uvedený překlad autorky.

³¹ Vlastní překlad.

³² MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36, s. 26.

S G.L. Wieselem se teoreticky mohl setkat Anton Schott, který psal romány a povídky na statku v Zadních Chalupách. Téma Králováků mu, stejně jako Josefu Blauovi, bylo blízké. Zajímal se totiž o boj za sociální práva, což dokazuje i jeho román *Um Recht und Freiheit* (Za spravedlnost a svobodu), který byl vytvořen jako německy psaný protějšek k Jiráskovým Psohlavcům. Zatímco v Jiráskově pojetí jsou všichni Chodové vnímáni jednotně jako Češi, u Schotta odpovídá děj více historické skutečnosti – česky i německy hovořící sedláci společně bojují proti vrchnosti. V tomto románu tedy převládá sociální hledisko nad národnostním.³³ Román *In falschen Geleisen* (Ve špatných kolejích) ze Schotta udělal zakladatele „grenzlandrománu“³⁴. Na dílo je nahlíženo jako na varování před uzavíráním smíšených manželství (manželka české národnosti prý zbaví své děti národnosti německé), před zakládáním českých menšinových škol a před kaplany a kněžími české národnosti ve vesnicích, kde převažuje německé obyvatelstvo.³⁵

O tom, že se autoři navzájem neustále motivovali a inspirovali, svědčí i některé motivy v dílech Hanse Watzlika, které si vypůjčil právě od Wiesela.³⁶ O úspěších a oceněních Hanse Watzlika bude podrobněji pojednáno v kapitole 6.1.

Od 30. let žil v Nýrsku společně s Hansem Watzlikem Hans Multerer. Byl důležitým autorem her nejen pro Lesní divadlo v Nýrsku, např. hra *Spiel vom Leben und Sterben des Bauern* (Hra o životě a umírání sedláka), jeho inscenace se objevily i na podiu Nového německého divadla v Praze *Stimmen im uns und um uns* (Hlasy v nás a kolem nás).³⁷

Autoři narození kolem roku 1900 vzhlíželi ke generaci „sedmdesátníků“ s obdivem. Byli to již výše zmínění Sepp Skalitzky a Hans Mally.

V roce 1993 získal cenu Petra Härtlinga, udělovanou za nejlepší dětskou literaturu, román *Der rote Nepomuk* (v češtině vyšlo pod názvem *Červený Nempomuk*) Josefa Holuba.³⁸

---

³³ MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36, s. 27-28.

³⁴ Román z jazykově smíšeného území. Jazykové a národnostní otázky v těchto románech jsou ostře vyhoceny. Spory se odehrávají většinou v rodinně, ve škole, nebo v kostele.

³⁵ MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36, s. 28.

³⁶ Tamtéž, s. 26.

³⁷ Tamtéž, s. 24.

³⁸ Tamtéž, s. 24.

Většinu těchto autorů spojovala učitelská profese. Předávali si vědomosti nejen navzájem, ale šířili osvětu i mezi veřejností. Za zmínku stojí učitelská rodina Klimova z Červeného Dřeva, která na šíření vědomostí měla nemalý podíl. G. L. Wiesel byl dokonce jedním ze žáků zakladatele rodu Johanna Klimy.³⁹

3 Dílo Josefa Blaua

Dílo Josefa Blaua je velmi rozsáhlé. Obsahuje jednak články odborné a popularizační, jednak vlastní prozaickou tvorbu. V badatelské činnosti se zaměřil na historii Královského hvozdu⁴⁰ a celé oblasti, dále na šumavské a bavorské skláře a sklárny, obchod s peřím v Nýrsku a Dešenících, šumavskou lidovou architekturu a lidové umění. Zajímal ho způsob obživy šumavských obyvatel, práce lesních dělníků, malování obrázků na sklo, obecní kroniky a problémy s jejich sepisováním. Zkoumal i náboženské a farní poměry minulých století a další podobná témata.⁴¹ Studium pramenů v archivech českých (Zemský archiv v Praze, Archiv ministerstva vnitra, archiv v Bystřici nad Úhlavou,...), bavorských a vídeňských se dostával k informacím, které pak využil ve svých dílech.⁴²

Tento národopisec a znalec regionální historie byl pravděpodobně nejplodnější ve 30. letech. Má práce bude zaměřena i na některá díla vydaná v tomto období, nejprve budou uvedena i ostatní důležitá díla, která vydal i před rokem 1930 a po roce 1940.

3.1 Vybraná díla 30. let 20. století

V roce 1907 vydal slavnostní spis k otevření nové radnice v Nýrsku, na jehož vzniku se z velké části autorsky podílel. Detailně v něm popsal historii města Nýrska a obsáhle se věnoval dějinám jednotlivých domů ve městě, které pečlivě zpracoval na základě studia pozemkových knih a městských archivních listin.⁴³

Jeho turistického průvodce po Šumavě a Bavorském lese (1925) kupovali hlavně zahraniční turisté.⁴⁴

---

³⁹ MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36, s. 36.

⁴⁰ Královský hvozd je horský hřbet na česko-bavorských hranicích zvedající se nad údolím Úhlavy.

⁴¹ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 33.

⁴² Tamtéž, s. 33-34.

⁴³ Tamtéž, s. 30.

⁴⁴ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 30.

Velkým přínosem je, že Josef Blau znovu objevil literární tvorbu MUDr. Jiřího Leopolda Wiesela (1804-1873), lékaře a spisovatele z Poleně u Klatov, který působil ve Všerubech.⁴⁵ Wiesel, dlouho zapomenutý autor, napsal mnoho povídek, ve kterých přibližoval život na česko-bavorském pomezí v 18. století.⁴⁶ Jedním z jeho témat byl soudní proces Chodů, který podrobně popsal na základě soudních záznamů z archivu v Koutu na Šumavě – a právě tato práce inspirovala Aloise Jiráka⁴⁷ k napsání *Psohlavců*.⁴⁸ Jedním z důkazů proto je dopis⁴⁹ adresovaný 18. října 1926 v Hronově Josefu Blauovi, ve kterém Alois Jirásek na Wiesela a jeho dílo odkazuje.

V roce 1926 Blau Wieselova díla uspořádal a vydal pod názvem *Z Všerubské zemské brány*. Blau jej dokonce nazval „osvícencem z všerubské zemské brány“.⁵⁰

Za svůj život napsal Blau více než 50 odborných článků a statí.⁵¹ Nepočítáme do nich odborné knihy, romány či soubory povídek. Nejčastějšími tématy jeho děl jsou historie, etnografie (do níž se řadí i knihy povídek a pověstí) nebo sklářství – např. dvousvazkové dílo z let 1951 a 1956 *Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald* (Skláři v Českém a Bavorském lese) bylo posledním velkým dílem Josefa Blaua. V době vydání druhého dílu bylo autorovi 84 let. V prvním díle se zaměřil na sklárny a skláře, ve druhém na jednotlivé sklářské rodiny. Dílo bylo přijato s velkým uznáním odborné veřejnosti.⁵² Zájem o dílo byl tak velký, že roku 1984 došlo ke znovuvydání v Morsakově nakladatelství v Grafenau.

Z oblasti domácího průmyslu je nutné zmínit hlavní dílo národopisu *Böhmerwalder Hausindustrie und Volkskunst*. 1. Band: *Wald- und Holzarbeit*, 2. Band: *Frauenhauswerk und Volkskunst* (Šumavský domácí průmysl a lidové umění. 1. díl: Práce v lese a dřevorubectví, 2. díl: Domácí práce žen a lidové umění) z let 1917 a 1918. Předcházel mu soubor studií, které autor od roku 1904 publikoval v různých časopisech.⁵³ Zajímal se

---

⁴⁵ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 30-31.

⁴⁶ Tamtéž, s. 31.

⁴⁷ Alois Jirásek (1851-1930) byl spisovatel, autor mnoha historických románů,

⁴⁸ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 31.

⁴⁹ Zmiňovaný dopis Aloise Jiráka adresovaný Josefu Blauovi je součástí přílohy bakalářské práce.

⁵⁰ MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36, s. 27

⁵¹ VELKOBORSKÝ, Karel. Rok Josefa Blaua. *Nýrské noviny* [online]. 2013, 40(2), 4 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z: https://www.mestonyrsko.cz/munyrsko/user/deska/2013/NN_02_13.pdf, s. 4

⁵² PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 38.

⁵³ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

například o paličkování v domácnostech v Nýrsku, umrlčí prkna, obchod s husím peřím a pašování šňupacího tabáku.⁵⁴

Z děl o krajkářství lze zmínit publikace *Die Spitzen und die Spitzenklöppelei der Slawen in Böhmen, Mähren, Schlesien und Oberungarn* (Krajka a krajkářství Slovanů v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a v Horních Uhrách) z roku 1910 a *Aus dem Leben der Böhmerwälder Spitzenklöpferinnen* (Ze života šumavských krajkářek) z roku 1927. Svou takřka sedmdesátiletou tvůrčí činnost započal v osmnácti letech publikováním historické práce o Albrechticích – *Geschichte von Albrechtsried* (1890, Dějiny Albrechtic) a takto pokračoval až do své smrti v SRN.⁵⁵

Josef Blau psal i prozaické knihy. Ve třicátých letech to byla sbírka 20 povídek a vzpomínek *Der Honigbaum und andere Geschichten* (1934, Medový strom a jiné příběhy) a historická povídka *Der Tapfere Lenz* (1936, Udatný Lenz), která se tematicky podobala Jiráskovým Psohlavcům, neboť obhajovala privilegované postavení Chodů proti nové vrchnosti.⁵⁶

V průběhu jeho života vznikly ještě črty ze Šumavy *Waldleute* (1922, Lesní lidé), soubor šumavských vyprávění *Von Räubern, Wildschützen und anderen Waldbrüdern* (O loupežnících, lovcích a dalších lesních bratrech), který vyšel roku 1928. *Sudetendeutsche Sagen* (1929, Sudetoněmecké legendy), *Westslawische Märchen* (1929, Západoslovanské pohádky) a román *Der goldene Säule* (1958, Zlatý sloup).

Jako spisovatel nezapřel svůj učitelský původ; jeho díla často obsahovala výchovný prvek a informovala čtenáře o historických událostech. Přesto si získal oblibu, což dokazuje i to, že *Der Honigbaum* byl po třech letech znovu vydán.⁵⁷

Protože jsou některá Blauova díla velice špatně dostupná bude se práce zabývat převážně nejdůležitějšími díly odborné publikace z oblasti historie, etnografie a veřejné osvěty ve 30. letech.

---

⁵⁴ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

⁵⁵ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau a jeho život v Čechách před odchodem do exilu. In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 67.

⁵⁶ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 29.

⁵⁷ Tamtéž, s. 29.

3.1.1 Geschichte der Burg Bayreck

O zálibě Josefa Blaua v historii Šumavy svědčí i dílo, jehož titul můžeme do češtiny přeložit například jako Historie hradu Pajrek. Zřícenina hradu Pajrek se nachází nedaleko Nýrska v západních Čechách.

Je to historická práce z roku 1931, rozdělená na předmluvu bez názvu a osm nečíslovaných kapitol. Autor v ní pojednává o historii hradu, která je důležitá pro porozumění historickým souvislostem celého regionu, dále se zaměřuje na architektonickou analýzu a stavební vývoj sídla a v neposlední řadě zdůrazňuje význam hradu pro místní kulturu a politiku a ukazuje, jak hrad ovlivnil život v okolí.

Historická práce může sloužit jako základ pro další historický výzkum a analýzu, zejména v oboru středověkých hradů a jejich role v regionální historii a pomáhá uchovávat a dokumentovat historické dědictví, což je důležité pro budoucí generace.

Překlad do češtiny neexistuje, názvy kapitol přeložila z originálu sama autorka. Titul každého oddílu odpovídá tomu, o čem autor v dané kapitole pojednává. Jsou to *Der Bau der Burg*⁵⁸ (Stavba hradu), *Die Untertanen*⁵⁹ (Poddaní), *Vom Leben auf der Burg*⁶⁰ (Ze života na hradě), *Die Burgherren und ihre Fehden*⁶¹ (Hradní páni a jejich spory), *Die Schlacht bei Neuern und die Einnahme von Bayreck*⁶² (Bitva o Nýrsko a dobytí Pajreku), *Die weitere Schicksale der Burg*⁶³ (Další osudy hradu), *Bayrecker Sagen*⁶⁴ (Pověsti hradu Pajrek) a nakonec Blau přidává kapitolu s otazníkem *Sollen noch die letzten Mauern einstürzen?*⁶⁵ (Mají se zřítit i poslední zdi?).

3.1.2 Der böhmische Bettfedernhandel, kulturgeographisch, statistisch, geschichtlich und volkskundlich betrachtet

Tato publikace z roku 1931 se zabývá fenoménem obchodu s peřím a péřovými výrobky v českých zemích, zejména v kulturně-geografickém, statistickém, historickém

---

⁵⁸ BLAU, Josef. *Geschichte der Burg Bayreck*. Neuern: A. Weiner, 1931, s. 8-11.

⁵⁹ Tamtéž, s. 11-13.

⁶⁰ Tamtéž, s. 13-15.

⁶¹ Tamtéž, s. 15-16.

⁶² Tamtéž, s. 16-20.

⁶³ Tamtéž, s. 20-24.

⁶⁴ Tamtéž, s. 24-30.

⁶⁵ Tamtéž, s. 30-31.

a etnografickém kontextu. Tento specifický obchod, který měl v regionu dlouhou tradici, je analyzován z různých úhlů pohledu, což z něj činí důležitý příspěvek k poznání socioekonomických a kulturních dějin.

Autor představuje význam obchodu s peřím v českých zemích, zejména v rámci venkovské ekonomiky a vysvětluje cíle svého zkoumání, které zahrnují jak ekonomický dopad tohoto obchodu, tak jeho kulturní a sociální aspekty. Popisuje také historický vývoj obchodu s peřím, vznik a rozvoj obchodu s péřovými výrobky v českých zemích a zmiňuje, jak se tento obchod rozvíjel zejména v oblastech s vysokou produkcí hus a kachen, které byly hlavními zdroji peří. Popisuje role obchodníků s peřím, jejich organizace a vazby na širší evropský trh. Provádí analýzu výroby a exportu péřových výrobků z českých zemí a zároveň vývoz porovnává s ostatními regiony Evropy. Vysvětluje, jaký měl obchod s peřím přínos venkovskému hospodářství a obživě místních obyvatel.

3.1.3 Geschichte der Juden in Neuern

V díle *Geschichte der Juden in Neuern*⁶⁶, které vyšlo v roce 1934, Blau využívá svých znalostí historie a etnografie a chronologicky popisuje dějiny židovské menšiny a její komunity v městečku Nýrsko. Samotná encyklopedie, ve které dílo vyšlo, je dodnes zdrojem informací nevyčísitelné hodnoty o historii Židů žijících na území Čech, jelikož do ní z většiny přispěli regionální dějepisci a kronikáři.⁶⁷

Dílu předcházela příspěvek do Nýrské kroniky, ve kterém Blau dějiny Židů popsal. Popis menšiny nebyl ani tehdy skromný, židovské obyvatelstvo čítalo 7 % z celkového nýrského obyvatelstva.⁶⁸

Do hloubky popsal židovský hospodářský život, nejvíce se věnoval obchodu s peřím. Přínos židovské menšiny viděl právě v její ochodní činnosti. Členům nýrské židovské komunity připisoval zásluhy za to, že z malého města Nýrska udělali v 19. století významné místo

---

⁶⁶ BLAU, Josef a Hugo GOLD. *Geschichte der Juden in Neuern*. In: *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangnheit und Gegenwart* [online]. Brunn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1934, s. 420-436 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:55c15b80-40bd-11e5-8851-005056827e51?page=uuid:f8e156f0-a4ed-11e5-82dc-5ef3fc9bb22f>

⁶⁷ VAŇKÁTOVÁ, Irena. Zhodnocení příspěvku J. Blaua o dějinách nýrských Židů do sborníku Hugo Golda "Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a současnosti". In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2014, s. 81-86. ISBN 978-80-905727-0-6, s. 81.

⁶⁸ Tamtéž, s. 81.

obchodu s peřím. Dařilo se jim více než v západočeských královských městech Plzni, Domažlicích nebo Klatovech.⁶⁹

Josef Blau se pokoušel vytvořit soupisy židovských rodin z let 1913, 1924 a 1800. Chtěl mezi členy komunity najít příbuzenské vazby. To se mu ale bohužel nepodařilo kvůli nedostatečným archivním zápisům. Bádal v Bystřickém archivu, který byl podle něj nedostupný a neroztříděný. V naději, že jeho následovníci později najdou chybějící souvislosti, doplní jeho nedostatky a napraví uveřejněné omyly.⁷⁰

V díle je patrné, že Josef Blau pečlivě uváděl zdroje. Sama jeho práce je tedy důvěryhodným zdrojem pro celou čtenářskou obec.⁷¹

Součástí díla je i plánec židovského ghetta, patrně z roku 1800, seznam židovských obydlí z roku 1771 a popis židovské synagogy a hřbitova. Na tomto díle je možné pozorovat Blauovu výbornou odbornou znalost v oblasti konzervátora památek.

V popisech významných osobností Nýrska je patrná náklonnost k této menšině: „Wilhelm Katz byl nejen dobrým obchodníkem, ale současně všestranně vzdělaným mužem, přítelem umění a písemnictví. Byl vždy obrazem silného a zdravého a vždy veselého člověka, ale neúsporná smrt ho vyrvala uprostřed jeho kvetoucího díla.“⁷² nebo „Dr. Federer zůstal svobodný. Co zvláště obratného malého muže s krátkým hnědým plnovousem proslavilo, bylo jeho opakované vystupování jako řečník. Jeho projevy byly neobyčejně duchaplné a plné suchého humoru.“⁷³

V příspěvku není ani špetka nenávisti vůči židovské menšině, a to v kontrastu se situací, která se odehrávala v sousedním Německu.⁷⁴ Na otázku proč by měla židovské historie být

---

⁶⁹ VAŇKÁTOVÁ, Irena. Zhodnocení příspěvku J. Blaua o dějinách nýrských Židů do sborníku Hugo Golda "Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a současnosti. In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2014, s. 81-86. ISBN 978-80-905727-0-6, s. 82.

⁷⁰ Tamtéž, s. 82

⁷¹ Tamtéž, s. 82.

⁷² BLAU, Josef a Hugo GOLD. Geschichte der Juden in Neuern. In: *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergagnheit und Gegenwart* [online]. Brunn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1934, s. 420-436 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:55c15b80-40bd-11e5-8851-005056827e51?page=uuid:f8e156f0-a4ed-11e5-82dc-5ef3fc9bb22f>, s. 428.

⁷³ Tamtéž, s. 428.

⁷⁴ VAŇKÁTOVÁ, Irena. Zhodnocení příspěvku J. Blaua o dějinách nýrských Židů do sborníku Hugo Golda "Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a současnosti. In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2014, s. 81-86. ISBN 978-80-905727-0-6, s. 82.

sepsána a proč bychom je měli bránit před nacisty odpovídá sám Blau ve svém antifašistickém vysvědčení⁷⁵: „Můj poměr k Židům kotví v mé svobodomyšlné povaze a je staršího data. Po židovských pogromech v Polsku v roce 1888 byl z Prahy poslán do Nýrska židovský spisovatel Dr. Schapira jako uprchlík. On bydlel v domě mých rodičů a byl od nich podporován. Jemu děkuji za spojení s proslulým kritikem a redaktorem Dr. Alfredem Klaarem v Praze, který mne v době mých studií v Praze všemožně podporoval. V roce 1900 začal jsem studovat dějiny Židů v Nýrsku a okolí. Výsledek těchto studií jsou knížky ‚Obchod s peřím v Čechách‘ a ‚Dějiny Židů v Nýrsku‘. Dále jsem sbíral a vydal spisy židovského lékaře Leopolda Wiesela ve Všerubech. Po obsazení pohraničí v r. 1938 byl celý náklad knihy zabaven a zničen. Byl jsem členem Ligy proti antisemitismu. V roce 1936 byla v Nýrsku založena místní skupina té Ligy. Stal jsem se členem výboru, podepsal jsem propagující tiskoviny a předsedal jsem 14. 12. 1937 ve velké schůzi, ve které mluvil p. vrchní odb. rada Vonka z Prahy.“⁷⁶

3.1.4 Králováci a Chodové

Tématu Králováků, Chodů a německých občanů v oblasti Chodska se ve 30. letech se věnoval ve dvou publikacích:

Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde

Blau byl uznávaným odborníkem na historii Šumavy. To dokazuje i dílo z roku 1934, které by se do češtiny dalo přeložit jako Dějiny Králováků na Šumavě. Blau v zde vyvrátil veškerá předchozí tvrzení o tom, že Králováci strážili hranice tak, jak to kdysi dělávali Chodové. Ve svém objemném díle předložil důkazy, že šlo o svobodné sedláky, kteří se usadili na území Královského hvozdu.⁷⁷

---

⁷⁵ Žádost za antifašistické vysvědčení je součástí přílohy bakalářské práce.

⁷⁶ Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech. 1945. *Žádost za antifašistické vysvědčení Josefa Blaua*. Archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech. Klatovy.

⁷⁷ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 35.

Na začátku knihy je vyobrazen erb Králováků⁷⁸ (viz obr. č. 6) opatřený jejich rčením: „Niemand's Herr und niemand's Knecht, das ist künisch Bauern Recht“ („Nikoho pánem a nikoho služebníkem, to je královácké rolnické právo“⁷⁹).

Obrázek č. 6 – Erb Králováků

Nechybí ani předmluva z roku 1932, jejíž autorem je dlouholetý přítel a kolega Josefa Blaua Hans Watzlik. Napsal: „Mein Landsmann Josef Blau hat sich an eine solch schwierige Aufgabe gewagt, sie mit Glück und Geschick gelöst und bewiesen, dass die Darstellung eines breiten bäuerlichen Stammeschicksals ebenso bedeutend zu wirken vermag wie die eines stolz und wechselreich aufblühenden Stadtwesens oder der kriegerischen Taten eines ehrgeizigen Staates.“⁸⁰ („Můj krajan Josef Blau se ujal velmi těžkého úkolu, vyřešil ho však šťastně a vhodně, a dokázal tak, že obraz rolnického kmenového osudu může zapůsobit stejně jako osudy hrdého vzkvétajícího města nebo válečné činy ambiciózního státu.“⁸¹) nebo „Es ist die erste große Besiedlungsgeschichte, die einer sudetendeutschen Landschaft gewidmet ist, und Josef Blau hat mit diesem seinen Lebenswerk nicht nur den engeren Landsleuten, sondern weiterhin auch seinem Volk einen Dienst erwiesen, der nicht hoch

---

⁷⁸ BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, 1932.

⁷⁹ Vlastní překlad.

⁸⁰ BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, s. 3.

⁸¹ Vlastní překlad.

genug eingeschätzt werden kann.“⁸² („Jsou to první velké dějiny osídlení, které jsou věnovány sudetoněmecké krajině a jimiž Josef Blau jako svým životním dílem prokázal službu, kterou nelze docenit, nejen svým krajanům, ale všemu lidu“⁸³). Na závěr ještě dodal: „Ich, den eine mehr als ein Vierteljahrhundert währende Arbeitsgemeinschaft mit dem Verfasser dieses Buches verbindet, und der ich seit manchem Jahr Zaun an Zaun nachbarlich neben ihm wohne, habe mit hoher Freude das Werden dieses kostbaren Buches verfolgt und den rastlosen Fleiß und die Treue zur Sache bewundert, ohne die diese Siedlungsgeschichte nie hätte zustande kommen können.“⁸⁴ („Já, který s autorem této knihy pracuji více než čtvrt století a mnoho let bydlím v jeho sousedství, jsem sledoval vznik této vzácné knihy s velkou radostí a obdivoval neutuchající píli a věrnost tématu, bez nichž by tato historie osídlení nikdy nevznikla.“⁸⁵)

Králováci – svobodní sedláci – měli specifické postavení, protože přímo podléhali panovníkovi a byli osvobozeni od běžných povinností vůči vrchnosti. Statkáři, kteří se v této oblasti usadili, a jejich oblasti byli obecně nazýváni „královskými“. Německé slovo král se v bavorském dialektu vyslovovalo jako „Küni“. Z tohoto důvodu se v lidovém jazyce objevila tři slova „künisch“ (königisch – královský), die Künischen (die Königischen – královští) und das „Künische“ (das Königische – královský). Tato slova se používala i v úředním jazyce.⁸⁶

V první části knihy Josef Blau důkladně popsal krajinu dané oblasti a její cesty.⁸⁷ Druhá část pojednává o první osadě a o prvním poustevníkovi Guntherovi. Společně s králi jsou zde také představeni hrabata a vévodové, kteří byli spojeni s oblastí Králováků. Zachyceno je

---

⁸² BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, s. 4.

⁸³ Vlastní překlad.

⁸⁴ BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, s. 4.

⁸⁵ Vlastní překlad.

⁸⁶ BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, s. 7.

⁸⁷ Tamtéž, s. 18-36.

i královácké povstání.⁸⁸ Ve třetí části je rozebíráno lesní hospodaření, pastevecký život, divoká a lesní zvěř.⁸⁹ Čtvrtá část popisuje roli Králováků v Českém povstání, jejich pozdější potrestání i třicetiletou válku. Zabývá se tím, jak byly jejich dvory rozděleny a prodány.⁹⁰ V páté části je zmíněno podnikání Králováků ve sklářství, jmenovány jsou i konkrétní rodiny.⁹¹ Šestá část popisuje jejich život za vlády Lobkowitzů a Kolowratů, jejich právní bitvy o nákup piva, proti zvýšeným úrokům atd. Dále vznik panství Stubenbach a jeho osídlení.⁹² Další části knihy například popisují právní vztahy a věnují se listům svobody a výsad. Jsou zmíněni hlavní rychtáři. Kromě jednotlivých částí celého území Králováků jsou popsány i jejich zvyky, obyčeje a dialekt. Jak už to u Josefa Blaua bývá, nechybí ani v tomto jeho díle ilustrace, mapky nebo obrázky různých stavení.

Blau se ve svém díle zaměřuje na jejich historický vývoj, sociální strukturu, právní status a vliv na region. Podává přehled historického vývoje svobodného sedláckého stavu od středověku do moderní doby. Popisuje okolnosti, za kterých vznikla tato privilegovaná skupina, a vysvětluje její vztah k panovníkovi. Minulost Králováků je spojena s boji za jejich svobodu, museli bojovat se svými vykořisťovateli a utlačovateli. Jedním z klíčových témat knihy je právní postavení svobodných sedláků, kteří byli osvobozeni od povinné roboty a daní vůči šlechtě, ale byli povinni odvádět dávky králi nebo státu. Blau analyzuje ekonomickou situaci svobodných sedláků a jejich vliv na zemědělství, obchod a správu oblasti Šumavy.

Obce bývalých královských svobodných sedláků na Šumavě byly rozšířeny jižně od Nýrska (Neuern) až po oblast Vimperka (Winterberg). Tato oblast je posledním zbytkem výsostného pohraničního lesa.⁹³

Tento pohraniční les nazývali obyvatelé „Hwozd“. Význam staročeského slova je hustý a rozsáhlý les, později byl výraz spojen se slovem les., například „les zvaný Hwozd“. Pak se

---

⁸⁸ BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, 1932, s. 36-116.

⁸⁹ Tamtéž, s. 175-256.

⁹⁰ Tamtéž, s. 256-381.

⁹¹ Tamtéž, s. 393-433.

⁹² Tamtéž, s. 116-175.

⁹³ Tamtéž, s. 7.

ale slova dala dohromady, a tak vznikla složenina „Waldhwozd“, která byla postavena chybně, jelikož každé z těchto slov znamená totéž.⁹⁴

Dílo zachycuje životní styl a tradice těchto lidí, čímž přispívá k pochopení kulturní identity šumavského regionu. Blauova práce je důležitým pramenem k poznání sociální historie Šumavy a českých zemí, protože přináší podrobnosti o méně známé skupině obyvatel. Ukazuje, že i relativně malá skupina jako královští svobodní sedláci hrála významnou roli v hospodářském a politickém životě regionu. Publikace poskytuje vhled do historie Šumavy, která byla specifickým hraničním regionem s kulturně i jazykově smíšeným obyvatelstvem.

Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald

V díle z roku 1937 popsal osudy vesnic mezi Nýrskem a Všerubským průsmykem na území bývalých kamerálních lesů, pozdějšího panství Kout a Trhanov. I přes skutečnost, že dílo nedosáhlo takových ohlasů, jako *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde* (Dějiny Králováků na Šumavě), je jeho obsah neméně zajímavý a přínosný.

3.1.5 Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde

Již z názvu díla je zřejmé, že tato práce se zaměřuje na selská stavení Šumavy. Josef Blau popisuje typy selských usedlostí, které bylo možné svého času na Šumavě vidět. Vždy přidává charakteristické prvky domů. Vzhledem k rozsahu této práce z roku 1938 by se dalo říci, že jde spíše o studii. Tato práce obsahuje mnoho nákresů jednotlivých typů domů, plánek a přehledných obrázků, které čtenáři pomáhají lépe porozumět celé publikaci. Téma Králováků Josef Blau otevírá i v tomto díle.

Starý statek je podle autora nejvýznamnějším, nejrozsáhlejším a nejrozšířenějším produktem venkovského dřevařství a mistrovským dílem domácího zpracování dřeva. Tyto domy měly podle Josefa Blaua mnoho výhod. Jednou z nich byla například skutečnost, že v létě bylo ve stavení chladno a v zimě teplo a sucho.⁹⁵

---

⁹⁴ BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböhmm. Druckindustrie, s. 7.

⁹⁵ BLAU, Josef. *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde*. Olmütz: L. Bergmann, 1938. Bücher deutscher Volkheit aus den Sudeten- und Karpathenländern, s. 5.

Na Šumavě v té době tvořily značnou část osídlení lesní osady svobodných sedláků – Králováků, jejichž opuštěné statky byly rozděleny do devíti rozsáhlých obcí. Stavení mívala tyto náležitosti: velké množství lesů, nadmořskou výšku, zemědělské plochy a nezávislost na sousedech.⁹⁶

V každém statku byl dvůr. Slovo „dvůr“ znamenalo dům s přístavky. Umístění stavení vždy záviselo více na blízkosti vodního zdroje, než na blízkosti cesty nebo údolí. Každé osídlení postupně získalo podobu malé vesnice. Kromě statku byly postaveny dva nebo tři obytné domy pro dělníky a poté Leibturnhaus (tělocvična). Každá tato budova se stodolami a kůlnami vytvořila další malé hospodářství. Dalšími stavbami byly například pec, pazderna, mlýn, kaple, pila u řeky a hostinec (často zvaný „Häusel“). Mnohdy byl zřízen i obchod se smíšeným zbožím. Královácké osady měly právo prodávat pivo.⁹⁷

Podle dispozice, vnějšího vzhledu a vnitřní dispozice bylo podle Josefa Blaua možné rozlišit tři základní formy usedlostí: selský statek rakouského typu (v jižních Čechách), vysokohorský dům, který byl typický v oblasti horní Šumavy. Za časů Josefa Blaua se občas podařilo na Šumavě najít nejstarší podobu obytného stavení – tzv. udírnu.⁹⁸

3.1.6 Böhmens Kampfheide

Česká bojiště můžeme považovat za nejvýznamější dílo z oblasti politicko-historické. Ačkoliv je kniha vydána až v roce 1940, vznikala ve 30. letech. Význam, popularita a přínosy – vše naznačuje tomu, že i toto dílo musí být v této práci zahrnuto.

Již v úvodním slově knihy je napsáno, s jakým záměrem Blau knihu napsal: „Tento spis je zamýšlen jako pomůcka pro výchovu naší mládeže k obraně vlasti ve smyslu duchovním a mravním, zabývá se minulostí a válečnou historií v prostoru Furth im Wald-Nýrsko, který nebyl našimi předky již v dávných dobách nazýván jinak než „Válečné pole“.“⁹⁹

Autor se podílel se na poznání historie rozsáhlého území mezi Domažlicemi a Kašperskými Horami. Byl oficiálně pověřen funkcí konzervátora, což odpovídá dnešní roli archiváře

---

⁹⁶ BLAU, Josef. *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde*. Olmütz: L. Bergmann, 1938. Bücher deutscher Volkheit aus den Sudeten- und Karpathenländern, s. 5.

⁹⁷ Tamtéž, s. 5-6.

⁹⁸ Tamtéž, s. 6-11.

⁹⁹ BLAU, Josef. *Česká bojiště: válečné události v údolí Úhlavy a v území zemské brány Všeruby - Furth im Wald*. České vydání: 1. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2019. ISBN 978-80-905727-6-8, s. 7.

a památkáře, tedy člověka, který se stará o uchování historických památek a dokumentů této oblasti.¹⁰⁰ Prozkoumal a uspořádal mnoho archivů v této oblasti a získal tak jedinečný přehled, kterému se nikdo nemohl rovnat. Paradoxně však jeho práce vyšly pouze v němčině, což znamenalo, že se k českým čtenářům, kteří německy neuměli, vůbec nedostaly – ačkoliv obsahovaly informace o celé oblasti, bez ohledu na to, zda v ní žili Češi nebo Němci.¹⁰¹

Ve vydání jsou místní názvy uvedeny německy pro oblasti na území Německa a česky pro oblasti v České republice. Některé názvy se dnes už těžko dohledávají, protože byly historické už v době původního vydání. Josef Blau si to byl jistě vědom, a proto přidal dvě mapky, které základní orientaci čtenářům usnadňují.¹⁰²

Josef Blau občas působí, jako by události popisoval z německého pohledu, jindy zase z českého úhlu pohledu. Možná vše pomůže objasnit fakt, že Josef Blau nebyl výrazným nacionalistou. Vydání takovéto práce v době, kdy se rozmáhalo celoněmecké nadšení, se však bez příklonu k německému jazyku neobešlo. Ačkoli byl německé národnosti, svou československou státní příslušnost považoval za stejně přirozenou. Jeho život zahrnoval období zásadních změn, ale i přes náročné okolnosti v nich zvládl obstát.¹⁰³

Jeho dílo *Česká bojiště* bylo vydáno v roce 1940, tedy na začátku druhé světové války, což přineslo tlak na jejich využití publikaci k propagandistickým účelům. Proto byly na stranách 110 až 120 připojeny dějiny strany NSDAP a na straně 121 text oslavující Vůdce, které však v překladu z pochopitelných důvodů chybí.¹⁰⁴ Po válce čelil Josef Blau obtížnému úkolu vysvětlit, že zařazení těchto částí nemohl ovlivnit. I když vlastnil antifašistický certifikát, musel se potýkat s mnoha útoky, a to i ze strany svých spoluobčanů.¹⁰⁵

Blau se zaměřuje na historické konflikty a vojenské události, popisuje klíčová bojiště českých dějin, jejich strategické důležitosti, průběhy a výsledky bitev, které formovaly českou historii. Blauova práce představuje důležitý historický přehled bitevních míst v českých zemích a nabízí čtenářům možnost lépe pochopit vývoj českého státu z vojenského

---

¹⁰⁰ BLAU, Josef. *Česká bojiště: válečné události v údolí Úhlavy a v území zemské brány Všeruby - Furth im Wald*. České vydání: 1. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2019. ISBN 978-80-905727-6-8, s. 61.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 61.

¹⁰² Tamtéž, s. 61.

¹⁰³ Tamtéž, s. 61.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 61.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 61.

pohledu. Pro badatele a studenty dějin je kniha cenná kvůli přesnému geografickému určení míst bitev, detailním popisům a analýzám strategií. Dílo se snaží propojit historická fakta s místopisnými údaji, čímž nabízí čtenáři jak vojensko-historický, tak topografický přehled. Hlavní rozpětí díla pokrývá vojenské a politické události českých dějin do konce první světové války, kdy se české země staly součástí samostatného Československa.

3.2 Kronikářem ve 30. letech

Za jeho první dílo z této oblasti můžeme považovat pamětní spis k otevření nové budovy radnice v Nýrsku z roku 1917, který sice nenapsal jen on sám, ale jeho dvě stati o historii města tvoří více než dvě třetiny knihy.¹⁰⁶ Roku 1912 se podílel na organizaci setkání rodáků, které se uskutečnilo ještě tentýž rok v srpnu.¹⁰⁷

Na tvorbě nýrské městské kroniky si Josef Blau dával záležet. I přes to, že ji začal psát až v roce 1928, nevynechal historický úvod opatřený citacemi z prostudovaných použitých historických zdrojů, velké množství fotografií, diagramů a mapek. Ke každému roku, počínaje rokem 1801, doplnil záznamy o důležitých událostech, které se v daný rok staly. První svazek do roku 1937 čítá 653 stran včetně rejstříku, druhý svazek je předčasně ukončen rokem 1941.¹⁰⁸ Jelikož Blau nebyl členem NSDAP, musel roku 1941 zaznamenávání do kroniky nedobrovolně ukončit.

Ve své tvorbě neopomenul ani teoretické poznatky, týkající se kronikářské tvorby. O kronikářství rád přednášel a publikoval. Návod Jak se stát dobrým kronikářem vyšel v příručkách *Unsere Gemeindegedenkbücher* (1922, Naše kronikářství) a *Der Gemeindechronist und seine Aufgaben* (1931, Co musí umět obecní kronikář).

Historii města Nýrska začal do městské kroniky zaznamenávat již počátkem 20. století. Po odchodu do penze v roce 1929 se díky jeho znamenitým znalostem historie již kronikářství věnoval na plný úvazek. Zaznamenával nejen historii Nýrska, obsáhl i celý šumavský region.

---

¹⁰⁶ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau a jeho život v Čechách před odchodem do exilu. In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 63 .

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 63.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 63.

Ještě před okupací nýrskou kroniku, ve které zaznamenal historii obce od počátečního osídlení, dokončil.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 36.

4 Kulturní činitel ve 30. letech

4.1 Vznik Lesního divadla v Nýrsku

Zejména ve 30. letech 20. století byl v popředí kulturního dění v Nýrsku Josef Blau.¹¹⁰ Jeho významným přínosem pro kulturní život v Nýrsku a okolí je účast na vzniku Lesního divadla (viz obr. č. 7) na pokraji města.

Obrázek č. 7 – Vstupní brána Lesního divadla v Nýrsku

Díky jeho úsilí se nepoužívaný lom U vysokého kamene (Am hohen Stein) pod lesem u cesty na zříceninu hradu Pajrek (Baierock) proměnil v místní divadelní areál (viz obr. č.8), který vyhledávaly divadelní soubory a který poskytl důstojné zázemí mnoha ochotnickým spolkům v regionu.

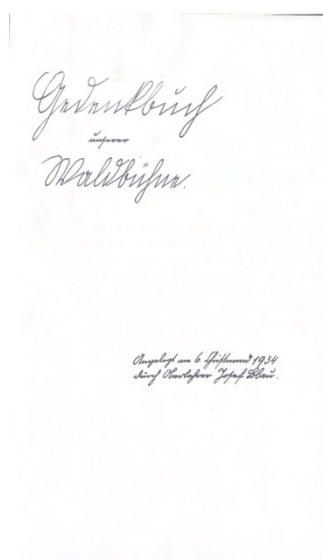

Obrázek č. 8 – Areál Lesního divadla v Nýrsku

---

¹¹⁰ BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024, s. 36.

Díky tradici divadelních ochotnických spolků v Nýrsku se po roce 1920 mezi občany Nýrska zrodila myšlenka vybudovat divadlo v přírodním prostředí. A protože se do té doby představení už od poloviny 19. století odehrávala v hostincích¹¹¹, začalo se v roce 1933 budovat Lesní divadlo. Ke zdárnému dokončení výstavby přispěl spolu s Hansem Watzlikem a Hansem Multererem i Josef Blau. Jeho záliba v kronikářství se projevila i v tomto případě. Vedle kroniky divadla (viz obr. č. 9) si až do roku 1945¹¹² pečlivě vedl vlastní deník o stavbě s fotografiemi a plakáty.

Obrázek č. 9 – Titulní strana
Pamětní knihy Lesního divadla v
Nýrsku

Premiérou hry *Králováci* 23. 9. 1934¹¹³, v níž účinkovalo na 33 osob¹¹⁴, začala plejáda představení. V tomto dramatu ztvárnil hlavní postavu dělník z továrny na optické pomůcky, který podle dobového tisku prokázal výrazný herecký talent.¹¹⁵

Od roku 1936 se v Lesním divadle střídali zejména němečtí ochotníci, jejichž repertoárem byly hry německých autorů pocházejících především ze Šumavy. Ovšem již před válkou nebyla opomenuta ani díla českých autorů pod záštitou České osvětové komise. Byla to například Hubička (viz obr. č. 10) nebo Prodaná nevěsta.

¹¹¹ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 22.

¹¹² Tamtéž, s. 22.

¹¹³ Tamtéž, s. 22.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 22.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 22.

Obrázek č. 10 – Plakát opery *Hubička* z roku 1935

Po druhé světové válce tradice ochotnických spolků na podiu Lesního divadla v Nýrsku neutuchala, dokonce se nýrští ochotníci přímo při představeních setkávali s herci Národního divadla. Do herectví se v poválečných letech zapojily i děti v pohádkových představeních za dobrovolné a nadšené pomoci tamějších učitelů.¹¹⁶ Divadlo sloužilo i jako prostor pro koncerty a politické akce¹¹⁷.

¹¹⁶ KALIANKOVÁ, Sylva a Jitka VLKOVÁ. V lesním divadle se k naší radosti opět začíná hrát. *Norské noviny* [online]. 2010, 37(6), 1, 6 [cit. 2024-11-20].

Dostupné z: <https://www.mestonyrsko.cz/munyrsko/user/deska/2010/NN%20květen%202010.pdf>

¹¹⁷ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 22.

4.1.1 Divadelní hra Die künischen Freibauern

Jak je již z názvu hry patrné, Josef Blau se v této hře¹¹⁸ (viz obr. č. 11) opět zaměřuje na Králováky (do češtiny je název překládán jako Králováci).

Obrázek č. 11 – Plakát divadelní hry Králováci z roku 1935

Český král Matyáš dal do zástavy rozsáhlý královský (královecký) pohraniční les na Opálecké tvrzi mezi Vimperkem a Nýrskem hraběti Kolowratovi za 5000 tolarů. V lese se Králováci shluchovali na svých opuštěných usedlostech v poměrně rozsáhlých dvorských komunitách. Zastavárník chtěl zničit jejich dávná privilegia a žádal, aby se sedláci zavázali nevolnictvím. Jedním ze stavení, které chtěl převzít, byl statek Bruckhausenské ženy.

Statkářka, bezdětná manželka, má kolem sebe dva mladé lidi: Annamirl, svou nevlastní dceru, a Lenze, syna bratra jejího manžela. Tito dva se milují, ale Lenz se snaží svou přitažlivost skrýt násilnickým vystupováním.

Lenz je statečný člověk – shromáždil kolem sebe skupinu mladých lidí, kteří se pod vedením bývalého sedláka věnují používání zbraní a všemožným bojovým uměním, ale také zpívají, tančí a dělají spoustu hluku. To je pro statkářku nepřijemné. Nejvíc ji ale rozčiluje Lenzovo nepřátelské chování k její nevlastní dceři. Proto ho vyštve ze statku. Lenz najde útočiště u svého opatrovníka, hlavního rychtáře.

¹¹⁸ BLAU, Josef. *Pamětní kniha Lesního divadla v Nýrsku 1933-1941*, s. 52.

Statkářka je rychtářem vyzvána k soudu, protože Lenz má na nárok na dědická práva statku. I přesto, že statkářka podá na chlapce stížnosti, rychtář je shledá neplatnými. Hraběcí posel povolá na Opáleckou tvrz vůdce sedláků, včetně statkářky (střílela na hraběcí lidi, když se chtěli zmocnit jejího statku). Sedláci se shromáždí u vrchního soudce a za mluvčího zvolí sklářského mistra Preisslera ze Seewiesenu, křehkého staříka. Preisslerův Eidam Gerl má zůstat doma, zastupovat rychtáře a zařídit osvobození sedláků, kdyby k nim násilnický hrabě přišel. V důsledku prudké hádky s neústupným hrabětem jsou sedláci uvězněni a mají být odvezeni do nechvalně známé hladové věže v Schlüsselburgu, vzdálené několik hodin.

Sedláci píší dopis hraběti, v němž žádají o propuštění svých vůdců. Chtějí být loajálními a ochotnými poddanými, ale nenechají si vzít svá práva.

Nebezpečným úkolem je doručení dopisu, protože hrabě většinou špatně zachází s těmi, kdo přinášejí nepříjemné zprávy. Lenz konečně promluví. Chce se dostat do kontaktu s vězni na hradě a také zjistit, ze které strany by se dala pevnost nejsnáze přepadnout. Annamirl ho s pláčem prosí, aby se na hrad nevydával, ale Lenz na to přesto říká: "Mně se nemůže nic stát, já jsem Lenz!"

Lenz se jako veselý hudebník dostane do hradu, promluví s vězni, vystřelí dopis do hraběcího pokoje svou kuší a šťastně uteče před vojáky rozhněvaného hradního pána.

Sklářský mistr Gerl povolal do zbraně lesní lidi, rolníky, skláře, uhlíře a popeláře i malou armádu žoldáků.

Tvrz však není napadena a zajatci jsou před odvozem do Schlüsselburgu osvobozeni právě žoldáky a sedláky.

Starou statkářku na útěku připoutá jeden z hraběcích vojáků ke stromu v lese. Muž poté spěchá do hradu, aby přinesl hraběti zprávu o útoku. Žena je později nalezena a vysvobozena Lenzem a jeho spolupracovníkem. Lenz pozná Annamirl, která se v chlapeckém přestrojení také zúčastnila rebelského tažení. Statkářka je zasnoubí a slíbí jim statek, který je nyní zpět v rukou svého právoplatného dědice.

Starého skláře Presslera přinesou umírajícího na nosítkách. Utrpení, strádání a vzrušení posledních dnů přinesly jeho smrt. Ale je šťastný, že umírá, protože viděl při práci nového,

mocného mladíka a hledí do budoucnosti s klidnou myslí. Jeho poslední slovo je o svobodě jeho kmene: „Nikoho pánem a nikoho služebníkem, to je královácké rolnické právo.“¹¹⁹

4.2 Překlad díla Jindřicha Šimona Baara Jan Cimburu do němčiny

Josef Blau se selskými a venkovskými tématy zabýval v mnoha svých dílech. Není tedy překvapením, že si pro překlad do němčiny vybral právě *Jana Cimburu* od Jindřicha Šimona Baara (1941, *Johann Cimburu*). Záměrem jediného přeloženého díla bylo pravděpodobně to, že chtěl německému čtenáři přiblížit nejen samotné dílo, ale i českého sedláka, tradiční české hodnoty, pracovitost a víru a úctu k půdě. Chtěl šířit povědomí o české kultuře, proto vybral dílo, které je oslavou českého venkova, jeho obyčejů a prostého, ale morálně čistého života.

V díle lze najít pasáže s protižidovským nádechem, což je bohužel charakteristické pro některé literární a kulturní projevy té doby. Baar v několika scénách stereotypně vykresluje Židy jako lichváře nebo osoby se zápornými morálními vlastnostmi, což odpovídá dobovým předsudkům, které byly rozšířené ve střední Evropě na přelomu 19. a 20. století.

Tyto pasáže ovšem nepatří k hlavnímu tématu románu, který se primárně zaměřuje na život českého sedláka, jeho poctivost, zbožnost a vztah k půdě a tradicím. Antisemitismus zde tedy není ústředním motivem, ale objevuje se v pozadí, což však nelze ignorovat, zejména z dnešního pohledu.

Lze považovat za nepravděpodobné, že by se Josef Blau ztotožňoval s antisemitickými myšlenkami už jen proto, že se v jednom z jeho děl (*Geschichte der Juden in Neuern*) zaměřil právě na dějiny Židů v Nýrsku bez jakýchkoliv náznaků antisemitismu. Je třeba podotknout, že z hlediska historického kontextu tyto protižidovské zmínky v textech odrážejí dobové společenské postoje, které byly běžné v literatuře i širší kultuře.

5 Josef Blau a další s ním spojené osobnosti

Josef Blau udržoval kontakt s významnými osobnostmi české kultury té doby.¹²⁰ K nim patřili výše zmíněný spisovatel Alois Jirásek a Jindřich Jindřich, který byl rodinným přítelem, pro jehož muzeum v Domažlicích Blau získal nespočet obrazů malovaných na

---

¹¹⁹ Vlastní překlad.

¹²⁰ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 34.

skle.¹²¹ Jindřich rád podnikal procházky v okolí Nýrska a v roce 1934 zde složil tři německé lidové písně, k nimž mu lidové texty dodal právě jeho švagr Josef Blau¹²².

Dr. Čeněk Zíbrt (1864-1932), profesor všeobecné kulturní historie Univerzity Karlovy a ředitel knihovny Národního muzea; prof. Augustin Sedláček (1843-1926), český dějepisec; Jindřich Šimon Baar (1869-1925) a západočeští historici Ladislav Lábek z Plzně a JUDr. Karel Hostaš z Klatov, ti všichni navázali s Blauem vztahy přátelské i pracovní.¹²³

Dále se stýkal s osobnostmi z oblasti Bavorského lesa. Byli to například Wilhelm Fink, profesor mettenského gymnázia; spisovatel a národopisec Max Peinkofer z Bischofsmais; Epiktet Ketter z Nových Kostelů a další.¹²⁴

5.1 Hans Watzlik

Hanse Watzlika (viz obr. č. 12) můžeme označit za klíčového představitele sudetoněmecké literatury v období 30. a počátku 40. let 20. století.

Obrázek č. 12 – Portrét Hanse Watzlika

Narodil se v roce 1879 v Dolním Dvořišti. Společná učitelská profese, spisovatelská činnost, zájmy v kulturní a veřejné osvětě města, veřejně prospěšná činnost a hlavně dlouholeté

---

¹²¹ PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988, s. 34.

¹²² Tamtéž, s. 36.

¹²³ Tamtéž, s. 34.

¹²⁴ Tamtéž, s. 34-35.

přátelství a Šumava. To vše pojilo Josefa Blaua a Hanse Watzlika. Postavili si dokonce vedle sebe vilky v lesní čtvrti v Nýrsku a nejen intelektuálními debatami trávili společný čas.

V literárním zobrazení Šumavy a jejím pojetí se však liší. Josef Blau se v popisu krajiny, historie, pověr, zvyků a tradic těžkého života horalů zaměřuje spíše na sdělení faktu a realistického vidění. Odkrývá minulost a ukazuje čtenářům, jak si jeho krajané a předci počínali, pěstuje v nich tak hrdost na kraj, ve kterém žili.¹²⁵ Hans Watzlik, jako zjevně známější¹²⁶ z těchto dvou jedinců, na druhou stranu užívá prvků fantazie. Dokáže propojit realitu s romantizováním osudu rodinné ságy, nebo drsnou šumavskou krajinu obohatit o mýtický rozměr. Používá také oživuje slova staré němčiny, vytváří neologismy a hojně užívá svého oblíbené aliterace. Josef Blau měl na Watzlika plodný vliv. Mnoho jeho děl bylo založeno na faktografických poznámkách, které mu dal k dispozici právě Blau.¹²⁷

Josef Blau popisuje Hanse Watzlika jako člověka, který nebyl typickým domácím povalečem odvráceným od světa ani nudným knihomolem. Aktivně se zapojoval do vlastivědného, politického i společenského života Nýrska a přinášel nové myšlenky, podněty a oživení do ospalého prostředí maloměsta. To na jednu stranu vzbuzovalo značnou nevoli a nevraživost, na druhou stranu však nacházel nové přátele a inspiroval své okolí. Některé střety s oponenty nebo další nepříjemé události probíral se svým přítelem Josefem Blauem. Watzlik měl odpor k líným chytrákům, rádoby vševědům, geniům a povalečům z kaváren. Byl výborným společníkem a kdykoli byla příležitost, zářil humorem a nakažlivou veselostí. Nekouřil a byl vskutku skromný.¹²⁸

5.1.1 Rozdíly ve vnímání české a německé kultury a politiky

Rozkoly mezi oběma literáty přicházejí v spojitosti s měnící se politickou situací a s rozdílným pohledem na oba národy. Oba pociťují nutnost vyjádřit svou německou identitu, přičemž každý z nich to dělá jinak.¹²⁹ Josef Blau vnímá oba národy jako

---

¹²⁵ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 28.

¹²⁶ MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8*. v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 238.

¹²⁷ LEITERMANN, Franz a Josef GROSSKOPF. *Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein. Von dahoam. Unter Osser und Hohenbogen*. Förderverein Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein e. V. München, 1981, s. 445.

¹²⁸ Senniger, Waltraut. 2016. "Životopis Hanse Watzlika." In *Sborník referátů konference HANS Watzlik - básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 41-42.

¹²⁹ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 28.

rovnocenné. Českou kulturu, stejně tak jako německou, respektuje a nevymezuje se vůči ní¹³⁰. U Hanse Watzlika jednoznačně převažují sympatie ke kultuře jediné, přičemž tu českou považuje za odvozenou z kultury německé. Česká kultura je pro něj konkurencí a ohrožením. Ve svých románech a povídkách jí ani příliš nezabývá¹³¹.

Jednou z příčin sporu mezi Josefem Blauem a Hansem Watzlikem byl politický režim v Československu a v Německu. U Josefa Blaua se první nacionální prvky objevují v roce 1930 v brožurce *Der Lehrer an der Sprachgrenze* (Učitel na jazykovém pomezí). Dále v článku *Aus der Geschichte des alten „Zoll- und granitzstadts Neuern“ im Böhmerwald* (Z historie starého celního a hraničního městečka Nýrska na Šumavě) explicitně souhlas s připojením Sudet k Německé říši a idealizuje Adolfa Hitlera.¹³² Václav Maidl považuje za nepravděpodobné, že by byl Josef Blau členem NSDAP. Jako důvody uvádí: „Jednak by se Blau ve svém malém, přehledném bydlišti zcela jistě dostal do problémů s místními henleinovci a pozdějšími členy NSDAP. A dále: Blau sám tvrdí v dopise adresovaném 14. 12. 1940 místnímu soudu v Nýrsku: „Já sám jsem unikl koncem září 1938 za skutečně nebezpečných okolností zatčení organizací Rote Wehr, když mě v Nýrsku na poslední chvíli varoval Franz Häupler.“ („Ich selber war wirklich unter gefahrvollen Umständen gegen Ende September 1938, noch im letzten Augenblicke durch Franz Häupler in Neuern gewarnt, der Verhaftung durch die Rote Wehr entgangen.“)¹³³

Ze soudního spisu vyplývá, že byl Josef Blau považován za člena NSDAP, i když to vedoucí místní skupiny NSDAP popírá, ale zároveň dodává, že byl členem tzv. „Opferingu“ (kruh obětí¹³⁴), ale pravděpodobně se podle sdělení prof. Uwe Baura jednalo o sdružování pozůstalých po padlých vojácích z první světové války, které NSDAP zřizovalo.¹³⁵ Josef Blau byl tedy podle dostupných zdrojů sociálním demokratem.¹³⁶

---

¹³⁰ *Nýrsko ve století proměn*. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 28.

¹³¹ Tamtéž, s. 28.

¹³² MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8*. v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 239-240.

¹³³ Tamtéž, s. 240.

¹³⁴ Vlastní překlad.

¹³⁵ MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8*. v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 240.

¹³⁶ Tamtéž, s. 239.

5.1.2 Postoj Hanse Watzlika k češtví

Podobné prvky nacionalismu lze vysledovat i u Watzlika, často velmi jednoduše. Dílo Hanse Watzlika se pojí s ideou domoviny.¹³⁷ V názvech jeho některých děl (*Von deutschböhmischer Erde*) můžeme slyšet nárok na zemi, konkurenční uvažování a obrannou intenci, možná dokonce i bojové naladění.¹³⁸ Údajně na vybídnutí župního velitele NSDAP Wächtlera zařadil do výboru z roku 1939 báseň *Sudetenland an den Führer* (Sudety Vůdci), v níž oslavuje připojení Sudet k Německé říši a onu událost popisuje jako hrdinský čin.¹³⁹ Lze tedy s jistotou konstatovat, že Hans Watzlik jistě nebyl apolitický.

Už v díle *O Böhmen!* (1917, Ó Čechy!), za které byl později zatčen a dílo bylo zakázáno, se Watzlik vyjadřoval protičesky.¹⁴⁰ I přesto se mu ve třicátých letech podařilo získat Československou státní cenu za román *Der Pfarrer von Dornloh* (Farář z Trnové) a vydat dvě knihy v češtině.¹⁴¹ Dokonce ještě v říjnu 1936, již jako člen Henleinovy Sudetoněmecké strany, nabízel českému nakladatelství Družstevní práce svou pozici prostředníka při navazování kontaktů se sudetoněmeckými spisovateli.¹⁴² Vývoj politické situace v Německu v čele s Adolfem Hitlerem pravděpodobně představuje pro Watzlika naději.¹⁴³ Hodně se o něm píše v bývalém sudetoněmeckém tisku a Watzlik se tak stává oficiálním reprezentantem nového režimu.¹⁴⁴ Důkazy o tom, že byl takto vnímán můžeme najít například v souborech dopisů a telegramů, které obdržel po roce 1939 v souvislosti s udělení Eichendorffovy ceny.¹⁴⁵ Oficiální postavení však vyžadovalo čas od času oficiální prohlášení. Jedním z nich byla část projevu o Adalbertu Stifterovi roku 1939 v Horní Plané. Svůj proslov zakončil vzýváním samotného Hitlera.¹⁴⁶

Z oblasti hraničářské prózy, pro kterou je typická tendence k výchově a záměru, můžeme zmínit Watzlikovo nejpolitičtější dílo *Roswitha oder die Flucht aus Böhmen* (Roswitha aneb

---

¹³⁷ MAIDL, Václav. Proměnlivá estetika Hanse Watzlika. K jeho dílu z dvacátých až čtyřicátých let 20. století. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik – básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 56-94. ISBN 978-80-905727-3-7, s. 56.

¹³⁸ Tamtéž, s. 57.

¹³⁹ Tamtéž, s. 57.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 58.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 59.

¹⁴² Tamtéž, s. 59.

¹⁴³ Tamtéž, s. 60.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 60.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 60.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 61-62.

Útěk z Čech). Také v této knize, podobně jako u dalších děl žánru hraničářské prózy, je tématem díla šíření jazyka druhého národa a obrana proti němu. Příběh díla se obvykle odehrává na jazykově smíšeném území, nejčastěji však ve škole, v rodině nebo v kostele. Postavy jsou charakterizovány podle svého vztahu k mateřskému jazyku, obvykle jednoznačně pozitivně nebo negativně, cizí národ, v tomto případě Češi, vyznačuje znaky nebezpečí a hanebnosti. Chování protagonisty má sloužit jako příkladné.¹⁴⁷ V žádném jiném díle nebyl autor takto explicitní¹⁴⁸ a konkrétní při stírání rozdílu mezi smyšleným a skutečným. Příběh o utlačování sudetských Němců v Československu nakonec dopadne šťastně a sudetoněmecké území se připojí k Německé říši.¹⁴⁹

Watzlik byl 6. června 1945 zadržen a dočasně nucen pobýt ve věznici Národního výboru v Nýrsku, později v Klatovech. Jeho manželka Karolina žádala v prosinci téhož roku o jeho propuštění z důvodu srdeční a jaterní choroby a kataru průdušek, dále uvedla několik svědectví ve prospěch svého manžela.¹⁵⁰

Je potřeba uvést na pravou míru, že i přes výše uvedené skutečnosti nemůžeme osobu Hanse Watzlika v kontrastu s Josefem Blauem vnímat pouze negativně (jako nacistického sudetského Němce), protože svědectví, která jeho manželka doložila, jsou jasným důkazem o tom, že Watzlik nejen v době okupace pomáhal, jak mohl.

Lidmila Brožová ve svědectví vyjadřovala vděčnost za záchranu a propuštění jejího manžela Viléma, ředitele měšťanské školy v Domažlicích, který byl zatčen a později vězněn v koncentračním táboře Flossenbürg. Doložila jak vlídně s ní Watzlik jednal, jak ji utěšoval a že řídil jednání na klatovském gestapu, než situace došla ke zdárnému konci v roce 1941.¹⁵¹ Jako další důkaz je nutno zmínit incident, ve kterém středoškolskému učiteli PhDr. Františku Vrbovi hrozilo, že jeho statek Klenová bude převeden do nucené správy. I v této věci byl Watzlik nápomocen. Svědectví nýrského advokáta JUDr. Richarda Steinbrennera, který

---

¹⁴⁷ MAIDL, Václav. Proměnlivá estetika Hanse Watzlika. K jeho dílu z dvacátých až čtyřicátých let 20. století. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik – básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 56-94. ISBN 978-80-905727-3-7, s. 64-65.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 67.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 66.

¹⁵⁰ VIKTORA, Viktor. Poválečný soudní proces s Hansem Watzlikem. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik – básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 188-201. ISBN 978-80-905727-3-7, s. 191-192.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 192.

Watzlika zastupoval ve sporu právě s Josefem Blauem odhalilo, že si za okupace stěžoval Steinbrennerovi ohledně politického nátlaku, se kterým se musejí němečtí spisovatelé, Watzlika nevyjímaje, potýkat. Ani sociální citění mu nebylo cizí. V dalších svědectvích byly zmíněny jeho dary nemajetným.¹⁵²

Při vyšetřovací vazbě roku 1946 v rozsáhlém exposé Hans Watzlik uvedl, že nikdy nebyl propagátorem nacistického režimu, pouze řadovým členem SdP (Sudetendeutsche Partei) a NSDAP. Ohledně kompromitujícího obsahu jeho sbírky *...ackert tiefer ins umstrittne Land* (...oře hlouběji do sporné země) z roku 1943, který se stal důkazným materiálem, uvedl, že básně tvořil před rokem 1918. Báseň *Sudetenland an den Führer* (Sudety Vůdci) do sbírky vložit musel, pokyn přišel od vedoucího představitele NSDAP Wächlera pod pohrůzkou postihu.¹⁵³ Důležitým faktem zůstává, že sbírka sice má bezpochyby prvky averze proti češství, proti čemuž se Watzlik nevymezoval, nacistickou ideologii ale se svým názorem neztotožňoval.¹⁵⁴

Z pobytu v nuceném pracovním táboře, který měl trvat jeden měsíc, pak Hans Watzlik s ohledem na své stáří a díky konci druhé světové války, vyvázl a po odsunu v roce 1946 žil až do své smrti na následky srdečního onemocnění 24. 11. 1948 v bavorském Tremmelhausenu u Řezna.¹⁵⁵

5.1.3 Spor Josefa Blaua a Hanse Watzlika

Nesoulad a argumentace ve vnímání obou národů vrcholí během 2. světové války soudním sporem a rozvázáním přátelských poměrů. Watzlik ovlivněný nacismem udržoval kontakt s nejedním vrchním představitelem říšské ideologie. Politicky umírněnější Blau v napjaté atmosféře ekonomické krize těžce dopadající na Sudety krátkodobě podlehl všeobecnému neklidu a v září 1938 se na několik dnů uchýlil za hranice do Bavorska¹⁵⁶ a souhlasil

---

¹⁵² VIKTORA, Viktor. Poválečný soudní proces s Hansem Watzlikem. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik – básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 188-201. ISBN 978-80-905727-3-7, s. 192-193.

¹⁵³ Tamtéž, s. 194-197.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 198.

¹⁵⁵ SENNIGER, Waltraut. Životopis Hanse Watzlika. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik - básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 30-55. ISBN 978-80-905727-3-7, s. 46.

¹⁵⁶ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau, historik Šumavy. In: AUGUSTIN, Milan, Karel HALLA, Petr HUBKA, Petr KOLÁŘ, Martina MATOUŠKOVÁ a Marie MÍRKOVÁ, ed. *Západočeské archivy 2012*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, 360 12 Plzeň, 2012, s. 97-102. ISBN 978-80-904696-3-1. ISSN 1804-9737, s. 99.

s připojením Sudet k Třetí říši. Na rozdíl od Hanse Watzlika ale velmi rychle vystřízlivěl a Watzlikův nacistický obdiv a postoj veřejně odsoudil v otevřeném dopise.

V žádosti o antifašistické osvědčení Josef Blau 10. 11. 1945 odkazuje na svůj stálý pobyt v Nýrsku, původ ze smíšené rodiny a přiřazení do rodiny české. Zdůrazňuje, že byl vždy demokratického smýšlení, známým odpůrcem národněsocialistického a fašistického hnutí. Dále popisuje svůj pozitivní vztah k Čechům, zmiňuje svou ženu Barboru Jindřichovou i zbytek vazeb s příbuzenstvem, pozitivní postoj k židovské menšině a literární vazby s Čechy. V této věci se odkazuje na znovobjevení spisovatele Wiesela, autora historické práce *Chodenprozess*, která později podnítila Aloise Jiráseka k napsání *Psohlavců*. (Blau také sebral jeho různé publikované národopisné a prozaické texty a vydal je knižně pod názvem Georg Leopold Wiesel: Aus dem Neumarker Landestor. Die Volkskunde eines Aufkläres.¹⁵⁷) Trefně poukazuje na skutečnost, že zachránil Muzeum Jindřicha Šimona Baara v Klenčí před prodejem.

Na konci roku 1940 žaloval Hans Watzlik Josefa Blaua pro urážku na cti. Důvodem bylo několik kopií zesměšňujícího anonymního dopisu, který koloval po Nýrsku. Týkal se Watzlikovy cesty do Francie, kterou zprostředkoval říšský ministr propagandy. Blau přiznal, že je dopis jeho dílem a chybějící podpis odůvodnil opomenutím z momentálního rozčilení. Nebyl rozhořčen samotnou cestou do Francie, ale spíše tím, že se stala nástrojem propagandy a že byl Watzlik určitým způsobem heroizován, byl vykreslen jako vynikající válečný veterán a heroizaci své osoby se nebránil. Blau si bral celou situaci velmi osobně. Jeho syn Karel po dovršení plnoletosti do války narukoval a zemřel, Watzlik byl své služby v armádě zproštěn. I po více jak dvaceti letech bylo z obhajoby zřejmé, že vzpomínka na Karla ho stále tížila. Josef Blau uvedl, že chtěl Watzlika varovat před blamáží ve městě, v Nýrsku se o jeho působení ve vojsku dostatečně vědělo.¹⁵⁸

Spor neměl dlouhého trvání a nepřesáhl lokální rámec. Skončil mimosoudním vyrovnáním, Josef Blau měl Hansu Watzlikovi dát padesát říšských marek na „winterhilfe“. Dodnes není

---

¹⁵⁷ SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau a jeho život v Čechách před odchodem do exilu. In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 65.

¹⁵⁸ MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8*. v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 242.

známo, jestli mezi nimi došlo k ukončení nepřátelství. Důkazy o společné spolupráci ale jsou, například Blauovy překlady důležitých Watzlikových dopisů do češtiny v roce 1946.¹⁵⁹

Podle všeho ale v sobě Josef Blau svou nevraživost a výtky k Hansu Watzlikovi nedržel dlouho. Například ve vzpomínkách na Hanse Watzlika (*Erinnerungen an Hans Watzlik*) z roku 1951 se Blau o sporu ani nezmiňuje. Důvody, proč změnil na Watzlika názor, můžou být následující: Sdílená zkušenost s pronásledováním na základě státní příslušnosti a pozdější nucený odsun mohly zastínit nedorěšené osobní záležitosti. O přátelství na konci války bohužel scházejí bližší informace; Blau mohl ve vzpomínkách upřednostnit sdělení pouze pozivní situace.; Dále jistě nezapomněl na dobré mravy a své vychování.¹⁶⁰

Na celkové situaci, sporu a osudech obou literátů můžeme v kontextu doby sledovat odpovídající počínání mnoha sudetských Němců na konci 30. let.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8.* v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 242.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 247.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 247.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývá osobou Josefa Blaua a jeho činnosti ve 30. letech 20. století. Josef Blau (1872-1960) byl významným etnologem, historikem a spisovatelem pocházejícím z Nýrska. Navzdory jeho bohatému přínosu pro národopis a regionální historii Šumavy zůstává většinou obyvatel opomíjen, což souvisí i s politickými změnami 20. století, zejména v době druhé světové války.

Napsal přes 40 děl, zahrnujících odborné studie, kroniky i beletrii, včetně překladu románu Jan Cimbury od J. Š. Baara do němčiny. Tato práce má za cíl upozornit, jak na jeho dílo, tak na jeho přínosy společnosti.

Práce poukazuje na skutečnost, že Josefa Blaua od mládí formovaly místní tradice a řemesla, což se později odráželo v jeho tvorbě. Připomíná také jeho pedagogickou činnost na venkovských školách a angažovanost v kulturním dění v Nýrsku, mimo jiné při stavbě Lesního divadla a vedení městské kroniky.

Dílo Josefa Blaua, jež je také zmíněno v této práci, zahrnuje odborné a popularizační články, literární prózu i rozsáhlou badatelskou činnost zaměřenou na historii, etnografii a tradiční řemesla Šumavy a Bavorského lesa. Konkrétně jsou pro účely této práce rozebírána tato odborná díla: *Geschichte der Burg Bayreck*, *Der böhmische Bettfedernhandel, kulturgeographisch, statistisch, geschichtlich und volkskundlich betrachtet*, *Geschichte der Juden in Neuern*, *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde*, *Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald*, *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde a Böhmens*. Ve spojitosti se vznikem Lesního divadla v Nýrsku je zmíněn i děj divadelní hry *Die künischen Freibauern*.

Autorka práce zobrazuje osud Josefa Blaua v souvislosti s druhou světovou válkou. Společně s tím na příkladu jeho přátelství s Hansem Watzlikem upozorňuje na spor mezi těmito dvěma literáty a na jejich příkladu ukazuje odlišnosti v politických názorech spisovatelů v oblasti šumavského pohraničí v době před druhou světovou válkou. Dále chce práce upozornit na okruh německy píšících autorů v Nýrsku a okolí, předchůdců, současníků i následovníků Josefa Blaua a zároveň na členy tzv. „šumavského kvinteta“ – Hanse Multerera, Seppu Skalitzkého, Lea Hanse Mallyho a Josefa Holuba, ke kterým se Josef Blau

řadí. Uvedeny jsou i osobnosti, se kterými Josef Blau udržoval kontakt – např Alois Jirásek, Jindřich Šimon Baar či Jindřich Jindřich.

Ladislav Stehlík¹⁶² o něm napsal roku 1970: „Mnoha rysy připomíná jiného německého spravedlivce, básníka Adalberta Stiftera; jako on miloval stálou a věrnou láskou svoji šumavskou domovinu a jako on se nedočkal od svých českých krajanů žádného vděku.“¹⁶³

I tato práce se pokouší dokázat, že si šumavští čtenáři k Josefu Blaouvi pomalu ale jistě hledají cestu a že nezapomínají na jeho obětavost vůči rodnému kraji ani na jeho dílo.

---

¹⁶² Ladislav Stehlík (1908-1987) byl spisovatel, básník a malíř narozený v Bělčicích.

¹⁶³ MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8.* v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248, s. 239.

Resumé

Die vorliegende Bachelorarbeit befasst sich mit dem Leben und Werk von Josef Blau in den 1930er Jahren. Josef Blau (1872–1960) war ein bedeutender Ethnologe, Historiker und Schriftsteller aus Neuern. Trotz seines umfangreichen Beitrags zur Volkskunde und Regionalgeschichte des Böhmerwaldes ist er heute weitgehend in Vergessenheit geraten, was auch mit den politischen Veränderungen des 20. Jahrhunderts, insbesondere während des Zweiten Weltkriegs, zusammenhängt.

Josef Blau verfasste mehr als 40 Werke, darunter wissenschaftliche Studien, Chroniken und Belletristik. Zu seinen bekanntesten Arbeiten zählt die Übersetzung von Jan Cimburá von Jindřich Šimon Baar ins Deutsche. Die Absicht des einzigen übersetzten Werks bestand wahrscheinlich darin, dem deutschen Leser nicht nur das Werk Baars, selbst näher zu bringen, sondern auch das Leben des tschechischen Bauern, traditionelle tschechische Werte, harte Arbeit und Glauben der Bauernschaft sowie Respekt vor dem Heimatland. Er wollte das Bewusstsein für die tschechische Kultur verstärken und wählte daher ein Werk, das die tschechische Landschaft, ihre Bräuche und ein einfaches, aber moralisch reines Leben zelebriert.

Die Arbeit beleuchtet die prägenden Einflüsse auf Josef Blau, wie lokale Traditionen und Handwerke, die sich später in seinem Schaffen widerspiegelten. Hervorgehoben wird auch seine pädagogische Tätigkeit an Dorfschulen sowie sein kulturelles Engagement in Neuern, beispielsweise bei der Errichtung des Waldtheaters und der Führung der Stadtchronik.

Das Werk von Josef Blau umfasst wissenschaftliche und populärwissenschaftliche Artikel, literarische Prosa und eine umfassende Forschungsarbeit zur Geschichte, Ethnografie und zu traditionellen Handwerken des Böhmerwaldes und des Bayerischen Waldes. Im Rahmen dieser Arbeit werden unter anderem folgende Werke analysiert: *Geschichte der Burg Bayreck*, *Der böhmische Bettfedernhandel, kulturgeographisch, statistisch, geschichtlich und volkskundlich betrachtet*, *Geschichte der Juden in Neuern*, *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde*, *Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald*, *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde und Böhmens Kampfheide*. In Verbindung mit der Entstehung des Waldtheaters in Neuern wird auch das Theaterstück *Die künischen Freibauern* behandelt.

Der Bau des Waldtheaters ist mit seiner Person untrennbar verbunden. Besonders in den 1930er Jahren stand Josef Blau an der Spitze des kulturellen Geschehens in Neuern. Sein bedeutender Beitrag zum kulturellen Leben in Neuern und Umgebung ist seine Beteiligung an der Gründung des Waldtheaters am Stadtrand. Dank seiner Bemühungen wurde der stillgelegte Steinbruch Am hohen Stein unter dem Wald am Weg zur Burgruine Baiereck zu einem von Theatergruppen begehrten örtlichen Theatergelände, das vielen ehrenamtlichen Vereinen der Region einen würdigen Stützpunkt bot.

Die Arbeit beleuchtet zudem den Kreis deutschsprachiger Autoren aus Neuern und seiner Umgebung, die Vorgänger, Zeitgenossen und Nachfolger Josef Blaus, darunter Mitglieder des sogenannten „Böhmerwald-Quintetts“: Hans Multerer, Sepp Skalitzky, Leo Hans Mally und Josef Holub. Außerdem werden Persönlichkeiten erwähnt, mit denen Blau in Kontakt stand, wie Alois Jirásek, Jindřich Šimon Baar und Jindřich Jindřich.

Auch seine Arbeit als Chronist kommt in dieser Bachelorarbeit nicht zu kurz. Bereits zu Beginn des 20. Jahrhunderts begann er, die Geschichte der Stadt Neuern in der Stadtchronik festzuhalten. Er zeichnete nicht nur die Geschichte von Neuern, sondern auch der gesamten Region Böhmerwald auf. Noch vor der Besetzung des Sudetenlandes durch das Dritte Reich vollendete er die Neuern-Chronik, in der er die Geschichte des Dorfes von der ersten Besiedlung an festhielt.

Ein weiteres Thema der Arbeit ist Hans Watzlik, mit dem Josef Blau eine Freundschaft und zugleich einen Konflikt verband. Im Gegensatz zu Josef Blau überwiegen bei Hans Watzlik eindeutig die Sympathien nur für eine, deutsche Kultur, weil er die tschechische als die von der deutschen abgeleitete ansah. Für ihn war die tschechische Kultur Konkurrenz und Bedrohung. Der Streit zwischen den beiden Literaten wegen Verleumdung endet später gut. Im Kontext der Zeit können wir das entsprechende Handeln vieler Sudetendeutscher am Ende der 1930er Jahre in der Gesamtsituation, dem Streit und den Schicksalen beider Schriftsteller beobachten.

Ziel dieser Arbeit ist es, sowohl auf Blaus literarisches Schaffen als auch auf seinen gesellschaftlichen Beitrag hinzuweisen. Ein möglicher Beitrag dieser Arbeit könnte darüber hinaus die Erweiterung der Kenntnis über Josef Blau und über die regionalen deutschsprachigen Autoren des Böhmerwaldes sein.

Seznam použitých informačních zdrojů

Primární literatura

BLAU, Josef a Hugo GOLD. Geschichte der Juden in Neuern. In: *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart* [online]. Brünn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1934, s. 420-436 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:55c15b80-40bd-11e5-8851-005056827e51?page=uuid:f8e156f0-a4ed-11e5-82dc-5ef3fc9bb22f>

BLAU, Josef. *Česká bojiště: válečné události v údolí Úhlavy a v území zemské brány Všeruby - Furth im Wald*. České vydání: 1. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2019. ISBN 978-80-905727-6-8.

BLAU, Josef. *Deutsche Bauernhäuser aus dem Böhmerwalde*. Olmütz: L. Bergmann, 1938. Bücher deutscher Volkheit aus den Sudeten- und Karpathenländern.

BLAU, Josef. *Geschichte der Burg Bayreck*. Neuern: A. Weiner, 1931.

BLAU, Josef. *Geschichte der deutschen Siedlungen im Chodenwald*. Pilsen: Ersten Westböhmisches Druckindustrie, 1939.

BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, 1932.

BLAU, Josef. *Pamětní kniha Lesního divadla v Nýrsku 1933-1941*.

Sekundární literatura

BEČVÁŘOVÁ, Jana. *Nýrsko*. 3. Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku, 2024.

KALIANKOVÁ, Sylva a Jitka VLKOVÁ. V lesním divadle se k naší radosti opět začíná hrát. *Norské noviny* [online]. 2010, 37(6), 1, 6 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z: <https://www.mestonyrsko.cz/munyrsko/user/deska/2010/NN%20květen%202010.pdf>

KORANDOVÁ, Marie. *Piruety na ostří nože*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu o.s., 2016. ISBN 978-80-905727-2-0.

LEITERMANN, Franz a Josef GROSSKOPF. *Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein. Von dahoam. Unter Osser und Hohenbogen*. Förderverein Kreisheimatbuch Neuern-Eisenstein e. V. München, 1981.

MAIDL, Václav. Německy psaná literatura v Nýrsku a okolí. In: *Nýrsko ve století proměn*. V Nýrsku: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002, s. 24-36.

MAIDL, Václav. Proměnlivá estetika Hanse Watzlika. K jeho dílu z dvacátých až čtyřicátých let 20. století. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik – básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 56-94. ISBN 978-80-905727-3-7.

MAIDL, Václav. Rozdílné postoje sudetoněmeckých spisovatelů v letech 1938-1945. In: BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západočeský historický sborník 8*. v Plzni: Státní oblastní archiv v Plzni, 2003, s. 237-248.

Nýrsko ve století proměn. Nýrsko: Občanské sdružení Vlastivědné muzeum v Nýrsku, 2002.

PULÁNEK, Hynek. *Z Chodského hradu*. v Domažlicích: Muzeum Chodska v Domažlicích, 1988.

SENNIGER, Waltraut. Životopis Hanse Watzlika. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik - básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 30-55. ISBN 978-80-905727-3-7.

SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau a jeho život v Čechách před odchodem do exilu. In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6.

SÝKOROVÁ, Lenka. Josef Blau, historik Šumavy. In: AUGUSTIN, Milan, Karel HALLA, Petr HUBKA, Petr KOLÁŘ, Martina MATOUŠKOVÁ a Marie MÍRKOVÁ, ed. *Západočeské archivy 2012*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, Sedláčkova 44, 360 12 Plzeň, 2012, s. 97-102. ISBN 978-80-904696-3-1. ISSN 1804-9737.

VAŇKÁTOVÁ, Irena. Zhodnocení příspěvku J. Blaua o dějinách nýrských Židů do sborníku Hugo Golda "Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a současnosti". In: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2014, s. 81-86. ISBN 978-80-905727-0-6.

VELKOBORSKÝ, Karel. Rok Josefa Blaua. *Nýrské noviny* [online]. 2013, 40(2), 4 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z:

https://www.mestonyrsko.cz/munyrsko/user/deska/2013/NN_02_13.pdf

VIKTORA, Viktor. Poválečný soudní proces s Hansem Watzlikem. In: *Sborník referátů konference HANS Watzlik – básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016, s. 188-201. ISBN 978-80-905727-3-7.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Portrét Josefa Blaua

Zdroj obrázku č. 1: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 3.

Obrázek č. 2 – Rodný dům Josefa Blaua v Nýrsku

Zdroj obrázku č. 2: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 22.

Obrázek č. 3 – Dům Josefa Blaua v Nýrsku

Zdroj obrázku č. 3: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 22.

Obrázek č. 4 – Hrob Josefa Blaua ve Straubingu

Zdroj obrázku č. 4: *Sborník referátů konference JOSEF BLAU - život a dílo*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2013. ISBN 978-80-90-5727-0-6, s. 23.

Obrázek č. 5 – Pamětní kámen Josefa Blaua v nýrském Parku paměti

Zdroj obrázku č. 5: Foto Eliška Herltová

Obrázek č. 6 – Erb Králováků

Zdroj obrázku č. 6: BLAU, Josef. *Geschichte der künischen Freibauern im Böhmerwalde: ein Beitrag zur heimischen Rechts-, Wirtschafts-, Familien- und Besiedlungsgeschichte*. Pilsen: Druck und Verlag der Ersten Westböh. Druckindustrie, 1932.

Obrázek č. 7 – Vstupní brána Lesního divadla v Nýrsku

Zdroj obrázku č. 7: Foto Eliška Herltová

Obrázek č. 8 – Areál Lesního divadla v Nýrsku

Zdroj obrázku č. 8: Foto Eliška Herltová

Obrázek č. 9 – Titulní strana Pamětní knihy Lesního divadla v Nýrsku

Zdroj obrázku č. 9: : BLAU, Josef. *Pamětní kniha Lesního divadla v Nýrsku 1933-1941*.

Obrázek č. 10 – Plakát opery Hubička z roku 1935

Zdroj obrázku č. 10: BLAU, Josef. *Pamětní kniha Lesního divadla v Nýrsku 1933-1941*.

Obrázek č. 11 – Plakát divadelní hry Králováci z roku 1935

Zdroj obrázku č. 11: BLAU, Josef. *Pamětní kniha Lesního divadla v Nýrsku 1933-1941*.

Obrázek č. 12 – Portrét Hanse Watzlika

Zdroj obrázku č. 12: *Sborník referátů konference HANS Watzlik - básník Šumavy*. V Nýrsku: Muzeum Královského hvozdu, 2016. ISBN 978-80-905727-3-7.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dopis Aloise Jiráska adresovaný Josefu Blauovi 18. října 1926 v Hronově

Zdroj přílohy č. 1: Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech. 1926. *Dopis Josefu Blauovi z roku 1926*. Archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech. Klatovy.

Příloha č. 2 – Žádost za antifašistické vysvědčení Josefa Blaua

Zdroj přílohy č. 2: Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech. 1945. *Žádost za antifašistické vysvědčení Josefa Blaua*. Archiv Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech. Klatovy.

V Brounově 11. října 1920.

Vážený pane .

Již delší dobu churavím. Tím se omlouvám, že píši tak pozdě. Srdečně děkuji za Vaši laskavost, za Vaši milou knihu, kterou jste mne mile překvapil.

Váš "G.L. Weisel - - " je dílo velice zajímavé. Pilně je čtu. Především jsem přečetl životopis Weislův, v kterém je tolik nového o zapadlém osvícenci, pak "Der Choden-Prozeß", který mně živě připomenul dobu, kdy jsem četl jeho otisk v "Politik".

Na články o židech se těším.

Weisel měl bystré oči a dovedl pozorovat. Je to patrné na lidopisných jeho obrázcích. "Die Totenbretter" upomenuly mne na podobný zvyk u Němců na Broumovsku. Když jsem studoval v Broumově v letech šedesátých minulého století, vídal jsem tam umrlčí prkna s nápisy položená obyčejně přes struhy nebo potůček. Jen v německých vesnicích je tak kladli.

Děkuji za potěšení, které mám a ještě budu mít z Vaší milé knihy.

Přeje Vám hodně zdraví a klidu k Vaší vysoce záslužné práci literární, jsem v upřímné úctě

Vám oddaný

Alois Jirásek.

Příloha č. 1

Josef Blau, řídicí učitel v.v., spisovatel v Nýrsku c. 316.

Nýrsko, dne 10.11.1945.

Týká se:
Žádost za antifašistickém vysvědčení.
8 příloh.

Okresnímu národnímu výboru

v Klatovech !

Na základě ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2.8. 1945 a ve smyslu oběžníku ministerstva vnitra ze dne 24.8. 1945 cj A 4600 /16/8-45 nadam o vystavení Vysvědčení antifašistickém a sice z těchto důvodů:

Jsem narozen v Nýrsku dne 12. 8. 1872

Příloha 1.

Žil jsem vždy v Čechách a měl jsem 10. 10. 1938 domovské právo v Nýrsku. Mám svůj stálý pobyt v Nýrsku.

Přílohy 2,3.

Můj otec Josef Blau pocházel ze smíšené rodiny. Jeho matka byla Anna Dvořáková, narozena 24. 1. 1815 v Tomicích u Kralovic.

V roce 1900 jsem se oženil s Barborou Jindřichovou z Domažlic. Příl. 4.

Byl jsem vždy demokratického smýšlení a vyslovným a známým protivníkem národněsocialistického a fašistického hnutí. Před volbami 1919 jsem přistoupil ke straně sociálních demokratů a nepatřil jsem od toho času ke žádné jiné straně. Psal jsem také do časopisů a novin této strany. Ve straně jsem byl také členem dělnického spěváckého spolku a dělnické tělocvičné jednoty v Nýrsku.

Příl. 5,6.

Byl jsem také členem ligy proti antisemitismu a členem výboru odbočky v Nýrsku.

Příl. 7.

Můj poměr k Čechům : Moje žena Barbora Jindřichová byla Češkou, sestřena hudebního skladatele Jindřicha Jindřicha v Domažlicích. Žili jsme spolu 43 let v nejlepší shodě. Také její matka žila u nás až k její smrti v r. 1924. Moje choť byla moje spolupracovnicí a děkovali jí mnohé. Těžce snesla naši potupu, zvláště místní teror po roce 1932. Její bratr J. Jindřich ztrávil od roku 1900 až 1937 svoje prázdniny pravidelně u nás v Orlovicích, Staré Lhotě a v Nýrsku. Po smrti jeho matky Anny, roz. Klimové (u nás ve Staré Lhotě) psal mně vroucně poděkování za věnovanou jí péči ve stáří a v době nemoci. Příl. 8.

Bratr mého otce, Jiří Blau, byl četn. strážmistrem ve Zručí n.Sáz. Když záhy zemřel, ujmul jsem se jeho osiřelého syna Ervína a bděl jsem nad tím, aby se neodnárodnil. On žije nyní v Zbuzanech u Prahy a jest dobrým Čechem. Jest obchodníkem a nedávno mne navštívil.

Mého osiřelého synovce Františka Blaua v Nýrsku poslal jsem 1933 do české obchodní školy v Plzni, což vzbudilo v Nýrsku velké pohor-

sení. (Ještě dne se o tom mluví: "Tento Blau jest více Čechem než Němcem!")

Zlou krev vzbudil český nápis na pomníku mě v roce 1924 zesnulé tehyni Anny Jindřichové na hřbitově v Nýrsku. Ještě v listopadu 1924 označil jednatel "Bundu der Deutschen" tento případ jako "hanebný sloučenin". Po r. 1938 musel jsem tento nápis na nátlak strany odstranit.

Nově pohoršení vzbudilo, když jsem jako správce lesního divadla propůjčil místním Čechům jeviště k provedení dvou oper Smetanových: "Hubická" a "Prodaná nevěsta."

Můj poměr k Židům: Můj poměr k Židům kotví v mě svobodomyšlně povaze a je starého data. Po židovských pogromech v Polsku v roce 1888 usídlil se v Nýrsku židovský uprchlík Dr Schapira (spisovatel) v domě svých rodičů a byl od nich podporován. Jemu děkuji za spojení s proslulým kritikem a redaktorem Dr Alfredem Klaarem v Praze, který mne v době mých studií v Praze všemožně podporoval.

V roce 1900 počal jsem studovati dějiny Židů v Nýrsku a okolí. Výsledky těchto studií jsou knihy "Obchod peřím v Čechách" a "Dějiny Židů v Nýrsku". Dále jsem sbíral a vydal roztroušené spisy židovského lékaře a spisovatele Leopolda Weisela ve Vserubech. Po obsazení pohraničí v roce 1938 byl celý náklad těchto knihy zapovězen, zabaven a zničen.

V roce 1936 byla v Nýrsku založena místní skupina "Liga proti Antisemitismu". Stal jsem se členem výboru, podepsal jsem propagující pozvání a předsedal jsem ve velké schůzi, ve které mluvil p. vrchní odb. rada Vonka z Prahy.

Literární a jiné vztahy k Čechům: Okolo roku 1900 jsem začal šířit kruhy upozorniti na výkony Čechů ve oborech lidovědy, lidového umění a domovědy a sice pravidelně ve velkém vídeňském vědeckém časopisu; to zvláště uznali paní Renáta Tyršová a ředitel Zemské knihovny univ. Prof. Dr Čeněk Zlábrt. Tento psal: "... Těší nás to tím více, čím soustavněji obsah "Českého Lidu" bohužel i v českých časopisech bývá umlčován."

Brzy jsem se dostal do písemného a potom také do osobního styku s velkým badatelem našich hradů a zámků Dr Augustem Sedláčkem v Písku, dále panem Dr Hostašem v Klatovech a jeho spolupracovníkem prof. Vaňkem, tajemníkem Fr. Pláničkou, dále Karlem Polákem, J. Biskupem, p. říd. Petráškem a Dr Rynešem v Klatovech, Dr. Frant. Roubíkem v Praze a Dr. Rousem v Plzni a j. Dr J. Vančura v Praze připomíná v I. svazku jeho "Dějiny někdejšího města Klatov" (str. 248) mé jméno několikrát.

Do užšího styku jsem přišel s J. S. Baarem, kterého jsem také navštívil. Přispěl jsem mu materiálem k jeho trojdílnému románu "Paní komisařka"; Baar mne povzbuzoval ku sbírání roztroušených spisů židovského

spisovatele Weisela, o kterém se zmiňuje také Božena Němcová.

Moje práce o Weiselových spisů zajímala zvláště mistra Aloise Jiráka jehož román "Psohlavci" povstal z podnětu staré historické práce Weisela "Der Chodenprozeß".

Zúčastnil jsem se s chotí na Baarovo pohřbu, ^{ál} přispíval jsem větším obnosem k výstavbě jeho pomníku a byl jsem přítomen zakládající schůzi "Baarově společnosti", jejíž členem jsem se stal. Spolupracoval jsem také na časopisu této společnosti: "Chodsko".

Moje práce na poli domácí kultury přivedla mne do bližších styků s Drem Jaroslavem Stěpánkem ve Kdyni a s jeho chotí, spisovatelkou Hanou Stěpánkovou. Oba mne povzbuzovali k překladu Baarova románu "Jan Cimburá" do němčiny. Kniha vyšla 1941 v Lipsku. Poněvadž jsem tento překlad zhotovil bez svolení Berlína, musel jsem se potom ospravedlniti.

Zabránil jsem prodej Baarova musea. V roce 1944 jsem se dozvěděl, ~~o~~ ^otem, že klenečský purkmistr chtěl prodati Baarovo museum v Klenci nějakému sběrateli starožitnostmi. Obrátil jsem se ihned na Zemský památkový úřad ve Mnichově, který odeslal okamžitě konservátora Dra Ritze k Landratu do Lesního Mnichova a do Klence. Byl jsem též pozván k této komisi. Jako bývalý konservátor a odborník prosadil jsem, že byl odprodej ihned zastaven. Landrat vzal museum pod jeho ochranu. Krátce po tom navštívila me deputace z Klence a děkovala mne za můj záchranný zákrok.

Museum v Klatovech jsem podporoval pilně; dával jsem mu správy a knihy a pomohl jsem mu k rozmožení sbírek; nejcennější obohacení mchl jsem museu 1931 sprostředkovati; jednalo se o mincový nález z Hodčovic (prastaré a vzácné brakteati německé a české groše z let 1060 - 1109). Deset let pozděje musel jsem ^{(za tento "zločin" u strany NSDAP} zodpovídati.

Snahy k zvelebení našeho hospodářství jsem podporoval jako jednatel nýrské místní skupiny "Narodohospodářského sboru jihočeského."

Byl jsem také dlouholetým členem "Společnosti národního musea" v Praze.

Dne 19.9. 1937 přednášel jsem na Masarykově náměstí v Nýrsku smutečnou řeč pro zesnulého prvního presidentu čsl. republiky. Ta řeč způsobila ve většině posluchačstva nevoli a pohoršení; naše Němci uslyšeli toho dne po prvé o dobrých činech zesnulého presidentu. Byl jsem za to 1939 veřejně zahaněn.

Český odborný učitel Josef Šubert v Kroměříži studoval moje vědecké a spisovatelské práce a napsal jako disertační úlohu obsírnější knihu o mně (dosud netištěná).

Moje badatelská a spisovatelská práce. Až do roku 1900 nebylo historie našeho kraje známa. Můj celý život jsem věnoval úloze, vyšetřiti a přebádání minulosti mého domoviny a lidový a pracovní život celého kraje také použití dobytých poznatků ve škole a pro lidovou osvětu. Práce tyto vyplnily zejména prázdnotu a nahradili velký kulturní schodek, jemuž dosud nikdo nevěnoval pozornost a námahu.

K těmto pracím přibýly ještě hospodářské úlohy, jako: zvelebení domoviny okrášením: (stavěl jsem plovárnu), kulturní obohacení: (lesní divadlo), ~~na~~ zvýšení cizineckého ruchu: (propagující spisy a průvodce šumavou) veřejného blaha, ~~a~~ spořivostl. (byl jsem 10 let ředitelem městské (tak zvané rudé) spořitelny. ^{standardního ruscha:}

Stal jsem se brzy spolupracovníkem velkého, po celou Evropu rozšířeného časopisu pro rakouskou lidovědu. Tento časopis věnoval svou pozornost všem národům býv. monarchie a pěstoval především objektivně a strážlivě porovnání jednotlivých příhod lidového života v protikladu k neodůvodněnému, šovinistickému způsobu diletantických spozorovatelů, jejichž přehnané jednotlivých skutečností vedou celé národy v blud a nepřátelství.

První způsob odpovídá mému mírumilovnému a klidnému charakteru a mému realistickému a demokratickému sklonu. Podle této metody jsem pracoval ve svém lidovědním a historickým badáním a ve zpracování důsledků. Moje spisy nejsou tendenční; jsou naopak chudé na slova, všeobecných, prázdných řečí, všedních průpovědích a oslňujících fráz. Bylo mi často vytčeno o tak zv. stoprocentných, že v mých spisech slovo "deutsch" jest obsazeno příliš zřídka. Tak suchoparně jsou psány moje knihy: "Der Heimatforscher", - "Böhmerwälder Hausindustrie und Volkskunst", - dějepisná díla o obchodu péřím, o Kralovcích, o německých osadách v chodském lese a sestavení válečných příběhů v sedle brodském "Böhmens Kampfheide". Ku knize, kterou vydal učitelský spolek, jsem napsal po obsazení našeho území v r. 1938 příliš krátký a suchý závěr; strana NSDAP s ním nebyla spokojena a použila příležitost, tu ukončující kapitolu na její způsob a proti mě vůle propagandický rozšíření a přeměnění. Jako nečlen strany a podezřelý z nadržování Čechům pro koncentrační tábor zralý subjekt musel jsem si to nechat líbit. Papír, tisk a sloh těchto posledních kapitol se liší podstatně od prvních 111 stran mé práce.

Již v posledních letech války jsem napsal v německé řeči román humeristického zabarvení, který ukazuje na skutečném příkladu na blahodárné zákony první čsl. republiky a se zabývá otázkami demokracie a postavil ^{se} proti směšným výrůstkům v učení strany NSDAP. Předložil jsem tu knihu americké vládě k účelům propagandickým a k převýchově německého národa.

Moje pronásledování. V roce 1899 nastoupil jsem službu na jazykové hranici - ve smíšené obci Orlovice nad Pocinovicemi v chočském lese. Zde byl každý mých kroků a výroků z německé strany pozorován; následovala udání na udání (~~také trestní~~); několikrát jsem byl pranýřován v (novinách). A přece sem tam vydržel osm roků.

V roce 1920 uspořádal jsem jako jednatel okresního osvětového výboru s odborným učitelem Janem Ruppertem v Nyrsku kulturně-historickou výstavu. Jistý hypergermanský štváč, který moje "hrůchy" vedl v evidenci, označil tu výstavu jako "českou". Ještě toho roku vystupoval tento pan H. proti mně jako veřejný žalobce a vyčetl ze svých poznámek ve schůzi "Volksratu" tyto přestupky proti němectví a já musel jsem se před tím soudem zodpovídati.

Následkem mého manželství s Češkou nebyl jsem v kruhu našich národně obliben. ^{pisemně} ~~Od~~ ^{roka} 1924 postavil jsem moji tchýni náhrobník s českým nápisem. Nyní začala nově státi proti mně a mojí choti. Stal jsem se zlopověstným, opovržením hodným člověkem; a špatným Němcem zůstal jsem v očích veřejnosti až do dneska.

V mé badatelské, kulturní a hospodářské činnosti byl jsem fedrován zákony čsl. republiky, státními úřady, soc.-dem. strany a některými dobrými lidmi, kteří neřbali pomluv a štvání mých hojných nepřátel, nýbrž ocenili mě dobře úmysly a skutky. Ta skupina štváčů ale hledala každou příležitost, ponížiti mne a svou manželku a já jsem cítil ve své veřejné činnosti tu zlomyslnost krok za krokem. Stal jsem ale pevně na svém, nenechal jsem se mýliti a šel jsem svou rovnou cestu dál.

Dne 5. listopadu 1932 měla nyrská skupina "Bund der Deutschen in Böhmen" hlavní schůzi. Tam mluvil jednatel v delší řeči o mém špatném němectví, štvál proti mně a poukázal zase na náhrobní kámen me tchýni a česky nápis na něm. Jeho nenavistná a ošklivá slova kvitovalo několik z posluchačů s vykřikem "Pfui Blau!" - Tento případ měl pozdeje zajímavou dohru.

Když jsem 1934 dal synovce do Plzně do Konejlovi obchodní školu, začala nová kampaň proti mně. Tehda se mi ^{hrožilo}: "Man wird dich unmöglich machen!"

Toto se opakovalo 1935, když jsem jako správce lesního divadla v Nyrsku dovolil, aby ^{ada} ~~tedy~~ Plzeňská opera hrála "Hubičku" a "Prodanou nevěstu". Následek byl přísný bojkott toho divadla, které se boztoho již dříve nemohl těšiti přízní našich národních kruhů.

Moje rodina byla rozmanitým způsobem znepokojována. Mladeži bylo zapovězeno nás pozdraviti. V noci se nám zpivali a hulákali urážlivě rymovačky pod okny. Moje žena byla následkem toho tak zdrcená, že se již netroufala sama ven. Ona sama mne prosila, abych šel 1. května

to byla. Hana

1939 v řadách učitelstva s průvodem, abychom pak snad měli pokoj. Uposlechl jsem; musel jsem se v průvodu ale, tolik stydět, jako ještě nikdy v mém životě. I po tom se náš poměr nikterak ^{ne} polepsil.

Moje spisovatelská práce byla také v říši známa. Od r. 1934 jsem pozoroval, že moje další spisy byly jako u nás tak také v zahraničí zamčené a potlačeny. Zvláště nápadný případ jsem sledoval a zjistil, že se jednalo o vedoucí osobu německé university v Praze.

Dozvěděl jsem se s několika stran, že jsem byl doma a v říši očerněn; slyšel jsem od dobrých přátel výroky: "Jste nahore špatně zapsan!" nebo: "Máte černou škvřnu nahore!" Také v přípisech mne bylo podobně sděleno.

Po obsazení pohraničí 1938 nevzali moje nepřátele již žádné ohledy na mou osobu. Byl jsem ihned všech svých funkcí zbaven - jako:

,, komise obecní knihovny,
jednatel okresního osvětového sboru,
predseda okrásličského a cizineckého spolku,
konservátor histor. a přírodních památek,
správce lesního divadla - a j.

Při slavném znovu-otevření lesního divadla dne 9.7. 1939 mluvil Ortsleiter strany NSDAP, nadlesní Janko z jevišti k více než 2000 účastníkům. Ta řeč byla hlavně věnovaná mé osobě, kterou řečník zesměšňoval: "Toto divadlo jest dítětem demokracie. Jehož stavitel má toho Masaryka za největšího dobrodince Nýrska a za jednoho z největších mužů historie" a t.d. "Stavitel toho divadla jest naruživým přítelem Čechů a Židů; on se objednal herce z Plzně, aby tady hrál divadlo. S toho důvodu byla tato jeviště ze strany NSDAP bojkotována. Zakladatel toho divadla již nemá na tomto místě co hledati!"

Byl jsem tou řečí tehda nejvyššího nýrského "Amtstrèger" v očích posluchačů tak směšňován a ponižen, že mne a moji chot delší čas skoro nikdo nezdravil.

Wendy Příští Ortsleiter Wolf také sbíral stěžující materiál proti mne.

Byl jsem 19. srpna 1940 předvolán k "Ortsleitung NSDAP v Nýrsku". Tam mne vyslechli náměstek kreisleitera Neithart z Kouby a Amtstrèger Dr Schmidt z Bayreuthu v přítomnosti Ortsleitery a j. panů bod za bodem z dlouhé řady mých "národních sločinů". Nejtěšší obvinění byly moje smutečná řeč k smrti pres. Masaryka, ve které jsem pry zemřelého porovnal s Christa pánem, české opery na lesní jevišti, Hodousické mince, které dostal museum v Klatovech, český nápis na náhrobním pomníku mé tchýny - a (jako nejhorší případ,

a. j. o. Klatovské

který mi měl podle výroku ortsleiters "zlomit vaz":
 moje členství u ligy proti antisemitismu a že jsem jako člen výboru
 této ligy v Nyrsku propagující spis. *Podpisal*

Ještě v roce 1942 učinil "Volksbund" v Nyrsku udání u Kreisleitung
 v Klatovech obsírným spisem, ve kterém byly uvedeny vícero mých
 domnělých ohavných zločinů proti Němectví.

Moje nepřátele měli *známé* (v úmyslu, mne poslati do koncentračního tá-
 bora.

Zažil jsem v posledních 45 let mého osamocené a práci naplněného
 života málo světlych okamžiků. O to větší zadostučinění přineslo
 mne a všem dobromyslým a tryzněným lidem konečně vítězství velmocí,
 které ukončilo těžký tlak a teror a řadění oně skupiny zločinců,
 která přes evropské národy a naše domovinu přinesla nekonečně svízele

Poznámka: K veškerým zde nedoloženým udáním předložím na požadání
 příslušné doklady. Udání z r. 1942 leží u kriminální poli-
 cie v Klatovech.

Doufám pevně v příznivé vyřízení své žádosti a znamenám
 v dokonale účtě